

Latvijas Lauksaimniecības universitāte

Mācību metodiskā konference

Izvēles priekšmetu studijas un to organizēšana

Konferences materiāli

Jelgava 2005

Izvēles priekšmetu studijas un to organizēšana

Ikgadējā LLU mācību metodiskā konference: konferences materiāli / Atbildīgā par izdevumu R.Millere. – Jelgava :LLU, 2005.- 29 lpp.

Izdevumu sagatavoja:

Vilnis Tomsons, mācību prorektora vietnieks studiju jautājumos
63005686, Vilnis.Tomsons@llu.lv

Paldies Studiju daļas kolēģēm Arnitai, Rūtai un Rasmai par atbalstu un pacietību lasot un priekšlikumiem izdevuma pilnveidošanai.

Saturs

PRIEKŠVārds	3
1. KONKURSS PAR KONFERENCES TEMATIKU	4
1.1. KONKURSA NOLIKUMS	4
1.2. KONKURSA DARBU ANOTĀCIJAS	4
<i>Izvēles priekšmetu (IP) studiju procesa organizēšana PTF</i>	5
<i>IP veidošana un studiju organizēšana šajos priekšmetos</i>	5
<i>Integrētā pieeja mākslas veidu apgūvē</i>	5
<i>IP „Dzīvnieks lauku sētā” vieta un nozīme lauku tūrismā</i>	5
2. NOLASĪTO REFERĀTU MATERIĀLI	6
2.1. IP VIETA STUDIJU PROGRAMMĀS	6
2.2. BRĪVĀS IZVĒLES KURSU EFEKTIVĪTĀTE STUDIJU PROCESĀ STUDENTU VĒRTĒJUMĀ	8
2.3. IP UN TO VIETA PTF STUDIJU PROGRAMMĀS	12
2.4. IP SATURA UN KRITĒRIJU HARMONIZĀCIJA ATBILSTOŠI SPECIALITĀTES MĒRĶIEM	15
2.5. INTEGRĒTĀ PIEEJA MĀKSLAS VEIDU APGUVĒ	17
2.6. IP VEIDOŠANA UN STUDIJU ORGANIZĒŠANA TAJOS	19
2.7. IP „DZĪVNIKS LAUKU SĒTĀ” VIETA UN NOZĪME LAUKU TŪRISMĀ	22
3. LAUREĀTI	29
3.1. KONKURSĀ PAR KONFERENCES TEMATIKU	29
3.2. AKADĒMISKO STRUKTŪRVIENĪBU METODISKO IZSTRĀDŅU IZSTĀDE	29

Priekšvārds

Ilgadējās mācību metodiskās konferences LLU ir laba un ilgstoša tradīcija. Tās mērķis rosināt mācībspēkus sistemātiski strādāt par didaktikas jautājumiem un dalīties pieredzē ar kolēģiem.

Ilgadējā LLU mācību metodiskā konference **Izvēles priekšmetu (IP) studijas un to organizēšana** notika 2005. gada 14. janvārī.

Konferences tematika

- studiju priekšmetu sistēmas ieviešana sākot ar izvēles priekšmetiem, pēc tam pieredzi izmantot pārkartojot arī obligāto priekšmetu studijas:
 - nodarbību plānošana (gadu no gada relatīvi nemainīgi priekšmetu norises laiki – izmaiņas iespējamās līdz brīdim, kad studenti reģistrējas izvēles priekšmetu studijām);
 - izvēles priekšmetu informācijas pieejamības nodrošināšana, lai studenti varētu izdarīt informētu izvēli.
- reģistrēšanās izvēles priekšmetu studijām nākamajam studiju gadam:
 - vai jāmaina laika periods, kad notiek reģistrēšanās (15.februāris-15.marts)?
 - centralizēta vai decentralizēta reģistrēšanās, priekšrocības un trūkumi, pieredze.
- studiju organizācija konkrētos izvēles priekšmetos;
- studiju materiāli, metodiskie līdzekļi konkrētu izvēles priekšmetu studijām.

Referenti

LLU mācībspēki:

- kuri piedalās konkursā;
- kuri pieteikušies, lai ar referātiem uzstātos konferencē.

1. Konkurss par konferences tematiku

Jau vairākus gadus par konferences tematiku tiek organizēts konkurss. Lai gan varētu vēlēties lielāku atsaucību, tomēr tam tika iesniegti 4 darbi.

1.1. Konkursa nolikums

Izvēles priekšmetu (IP) studijas un to organizēšana

1. **Mērķis:** apkopot un tālāk izplatīt pieredzi par izvēles priekšmetu studiju organizēšanu: LLU kopumā, fakultāšu vai studiju programmu ietvaros un konkrētos izvēles priekšmetos.
2. **Dalībnieki:** LLU mācītbspēki.
3. **Pieteikšanās konkursam:** līdz 2004. gada 3. decembrim, Studiju daļā.
4. **Konkursa darbu iesniegšanas termiņš:** līdz 2004. gada 28. decembrim, Studiju daļā.
5. **Iesniedzamais materiāls:** detalizēts apraksts ar nepieciešamajiem papildmateriāliem (drukāti un elektroniski – e-pastā: Rasma.Millere@llu.lv, disketē vai lasāmatmiņas diskā (CD ROM)). Darbs jā sagatavo publicējamā un praktiski izmantojamā formā un tam jāietver:
 - mācītbspēka vārds un uzvārds, struktūrvienība, amats un grāds, e-pasta adrese, tālr. Nr.;
 - konkursa darba nosaukums;
 - konkursa darba anotācija (latviski, 1000-1200 rakstu zīmes);
 - darba apraksta daļa ar nepieciešamajiem papildmateriāliem.
6. **Vērtēšana:** Rektora apstiprināta žūrija konkursa darbus vērtēs šādās grupās:
 - izvēles priekšmetu studiju procesa organizēšana LLU kopumā;
 - izvēles priekšmetu studiju procesa organizēšana fakultātes/studiju programmas ietvaros;
 - studiju organizēšana konkrētā izvēles priekšmetā.Katram konkursa dalībniekam par savu darbu jāuzstājas ar referātu mācību metodiskajā konferencē 2005. gada 14. janvārī. Šīs uzstāšanās vērtējumu žūrija pievienos konkursa darba vērtējumam.
7. **Prēmiju fonds:** Ls 300.
8. **Laureāti tiks paziņoti** ikgadējās mācību metodiskās konferences noslēgumā.

1.2. Konkursa darbu anotācijas

Saskaņā ar konkursa mērķi - apkopot un tālāk izplatīt pieredzi par izvēles priekšmetu studiju organizēšanu LLU kopumā, fakultāšu vai studiju programmu ietvaros un konkrētos izvēles priekšmetos, tālāk lasāmas izvērtēšanai iesniegto darbu anotācijas.

Izvēles priekšmetu (IP) studiju procesa organizēšana PTF

Daina Kārklīņa, Dr.sc.ing., prof., Māra Dūma, Mg.agr., doc.

Anotācija

PTF studiju programmas sastāv no obligātajiem, obligātās un brīvās izvēles studiju priekšmetiem, paredzot obligāto un izvēles priekšmetu noteiktu secību, ko reglamentē studiju plāns. Obligātās izvēles un brīvās izvēles priekšmetu apjoms studiju plānā ir 15 – 30% no to kopējā KP skaita. Studiju plānā norāda katrā semestrī studējamos izvēles priekšmetu blokus un to minimālos apjomus KP. Izvēles priekšmetus students izvēlas no fakultātē realizējamo studiju programmu izvēles priekšmetu piedāvājuma, ko sastāda, pamatojoties uz katedru iesūtītajiem priekšlikumiem un iepazīstoties ar priekšmetu programmām. Izvēles priekšmeti nākamajam studiju gadam pilna laika studentiem jāizvēlas iepriekšējā studiju gadā no 15. februāra līdz 15. martam. Apkopojot pierakstīšanās rezultātus, nākošā studiju gada plāna izrakstos tiek iekļauti tie priekšmeti, kuros pieteikušies vismaz 15 studenti.

Analizējot iegūtos datus, varam secināt, ka studenti parasti izvēlas 1 - 2 kursus, kuri apjoma ziņā nodrošina minimālo nepieciešamo kredītpunktu skaitu un izvēlētie kursi katru gadu atkārtojas.

IP veidošana un studiju organizēšana šajos priekšmetos

Aivars Purvgalis, Dr.sc.ing., asoc. prof.

Anotācija

Darbā izklāstīti pamatprincipi pēc kādiem autors veido izvēles priekšmetus un to saturu, šo priekšmetu saistība ar reālām dzīves prasībām, kādas priekšzināšanas ir nepieciešamas, lai apgūtu šos izvēles priekšmetus, izvēles priekšmetu sasaiste ar obligātajiem, galvenās problēmas šo izvēles priekšmetu apgūvē, kā tiek organizētas studijas, t.sk., studentu zināšanu kontroles formas un to praktiskais novērtējums.

Integrētā pieeja mākslas veidu apgūvē

Nora Lūse, Dr.art., Dr.paed., doc.

Anotācija

LLU piedāvā studentiem iespēju apgūt studiju programmas, kuru brīvās izvēles daļa jeb C bloks ļauj izvēlēties studiju priekšmetus atbilstoši studenta interesēm vai arodorientācijai. TF Izglītības un mājsaimniecības institūtā tiek piedāvāts izvēles priekšmets EIROPAS MĀKSLAS STILISTIKA (2 KP). Praktiskajās nodarbībās, balstoties uz integrēto pieeju mākslas veidu apgūvē, studenti individuālajā un pāru darbā apgūst piecu mākslas veidu Eiropas kultūrvēsturisko mantojumu to veselumā. Stilu nomaina mākslā (baroks, klasicisms, romantisms, impresionisms, ekspresionisms, avangards, postavangards) tiek studēta pētnieciskās mācībās, kas orientētas uz kopsakarību izpratni mākslas attīstībā un studenta personības pilnveidošanos. Integrētā pieeja veicina studentu pievēršanos analītiskai un sistēmiskai domāšanai, sekmē daļdarba jēgas izpratni un aktivizē mākslas izziņu. Lasāmatmiņas diskā pievienotie studiju materiāli nodrošina mākslas veidu apgūvi to stilistiskās attīstības veselumā.

IP „Dzīvnieks lauku sētā” vieta un nozīme lauku tūrismā

Aiga Trūpa, Dr.agr., doc.

Anotācija

Veidojot LF attīstības mērķprogrammu turpmākajiem studiju gadiem tika izveidots izvēles studiju priekšmets “Lauku tūrisms”, iekļaujot šo izvēles programmu kopējā mācību ciklā, ar domu dot iespēju studentiem iepazīties plašāk ar vienu no tautsaimniecības nozarēm - lauku tūrismu, kā lauku dzīvesveidu, ražošanas procesu, iespēju būt saskarsmē ar dabu. Ar 2004.gadu papildus tiek piedāvāts arī IP “Dzīvnieks lauku sētā”. Tas ir veltīts tieši dzīvniekam - dzīvai būtnei, ar savu izskatu, uzvedības īpatnībām, kas ir specifisks un interesants objekts tūristam.

2. Nolasīto referātu materiāli

Atbilstoši konferences tematikai, autori aplūkojuši IP problēmas un specifiku kā priekšmetu studiju, tā studiju programmu, kā arī fakultātes aspektā, tādējādi uzsverot tematikas daudzpusību. Tālāk publicēti iesniegtie referātu materiāli.

2.1. IP vieta studiju programmās

Ina Alsīņa, Dr. biol., asoc. prof., Valdis Klāsens, Dr. habil. agr., prof.

Sabiedrības attīstības tempi veicina arī zinātniski tehnisko progresu, kas strauji palielina uzkrātās informācijas apjomu, un tehniskie līdzekļi savukārt atvieglo informācijas pieejamību katram sabiedrības loceklim.

Studiju procesa uzdevums ir, pielietojot dažādas metodes, panākt studējošo izpratni par attiecīgās nozares zinātnes atziņu saturu un izmantošanas iespējām un to pielietošanu ražošanas tehnoloģiju izstrādē un nemitīgā pilnveidošanā. Tātad, ja informācijas apjoms ar palielinātu tempu pieaug, studiju saturam un metodēm būtu jāseko tam līdz vai pat nedaudz jāapsteidz. Tajā pašā laikā studiju plāni ir izteikti noturīgi un tos reglamentē augstāk stāvošo institūciju noteiktie standarti. Tāda situācija ir uzskatāma par izteiktu pretrunu studiju procesā, kaut gan sabiedrības krasu pārmaiņu periodā nemainīgajiem studiju plāniem bija arī pozitīva loma.

Iepriekš minēto pretrunu risinājumu variants ir izvēles priekšmeti, ar kuru palīdzību ir iespējas papildināt studiju plānus jaunāko zinātnes atziņu aktuālākajos virzienos. Tomēr izvēles priekšmetu komplektēšanā noteicošā ir studentu izvēle - attiecīgo zināšanu apguves motivācija un šajā virzienā vēl joprojām ļoti liela ir padomju iekārtas augstākās izglītības tradīcijas, kad pamatuzdevums bija iegūt attiecīgās kvalifikācijas diplomu. Bet tālāko karjeru jau noteica partijas un valdības institūcijas un šādā situācijā papildus zināšanas varēja tikai traucēt.

Izvēles priekšmetus studiju programmās iekļauj ar mērķi:

- rast iespēju studentiem iepazīties ar jauniem zinātnes virzieniem;
- dot iespēju studentiem papildināt zināšanas kādā aktuālā ražošanas tehnoloģiju variantā;
- piesaistīt studiju procesam jaunus potenciālos mācībspēkus.

Savukārt praktiskajā izvēles priekšmetu komplektēšanā (piederze Lauksaimniecības fakultātē) ir sava motivācija, bet tikai katrai institūcijai un iesaistīto personu grupai tā ir atšķirīga.

Fakultātes administrācija (dekanāts):

- augstākstāvošo institūciju lēmumu izpilde;
- studiju programmu papildījums.

Katedra:

- rūpes par slodzi (galvenokārt);
- palielināt līdzdalību studiju programmās.

Mācībspēki:

- slodzes nodrošinājums;
- hobija varianti.

Studenti:

- papildināt zināšanas;
- savākt vajadzīgos KP;
- izvēlēties vieglākos variantus studiju plāna izpildei;
- priekšmeta atraktīvs nosaukums.

Tādēļ izvēles priekšmetu ieviešanas sākumposmā, to bija ļoti daudz un ļoti dažādi - dažiem mācībspēkiem pat vairāki. Trūka pieredzes, radot apjukumu arī studentos. Studenti pieteicās daudzu IP studijām, pat ievērojami pārsniedzot studiju plānā norādīto kredītpunktu apjomu. Tādā situācijā visu vēlmes praktiski (pie pašreizējās nodarbību plānošanas sistēmas) nebija iespējams realizēt un, lai ieviestu praktiski izpildāmu variantu, sākās dekanāta reglamentējoša plānošana. Tas savukārt radīja neskaidrības studentiem un arī katedrās. Tomēr joprojām nodarbību plānotājiem ir problēmas, kā saskaņot iespēju nodrošināt izvēlēto priekšmetu apmeklēšanu netraucējot citas nodarbības.

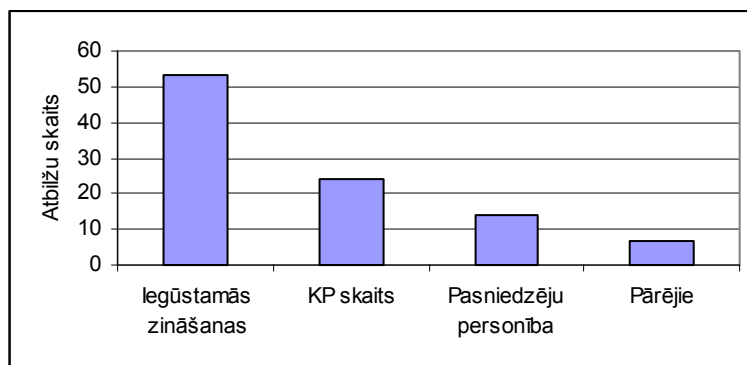
Loģiski, ka, reālo apstākļu spiests, dekanāts meklēja variantus, kā izpildīt prasību par izvēles priekšmetu iekļaušanu studiju plānos un nodrošināt normālu nodarbību grafika izpildi. Veidojās kompleksi plašāka apjoma izvēles priekšmetu grupas un Lauksaimniecības fakultātē šajā ziņā pateicīgs ir ražošanā aktuālais virziens - Bioloģiskā lauksaimniecība, kura apguve turpinās vairākosursos.

Lai pilnībā neignorētu studentu vēlmes, pašreiz dekanāts piedāvā izvēlei tikai dažus priekšmetus un nepilna laika studiju plūsmai ir jāizvēlas viens no tiem, jo praktiskās realizācijas iespējas izslēdz citus variantus.

Izvēles priekšmetus studiju programmas praktizē jau ilgāku laiku, ir iegūta zināma pieredze to izvēlē un nodarbību plānošanā, tāpēc ne mazāk svarīgs ir pašu studentu vērtējums par izvēles priekšmetiem un to izvēles motivāciju. Tika aptaujāti 62 Lauksaimniecības fakultātes pilna un nepilna laika studenti.

Aptaujātie pārliecinoši atzīst, ka izvēles priekšmetu sistēma ir lietderīga (87.1%). Pret to ir tikai 4.8%.

Studentu atbildes jau ievērojami atšķiras jautājumā par attiecīgo priekšmetu izvēles motivāciju (skat. 1. att.).

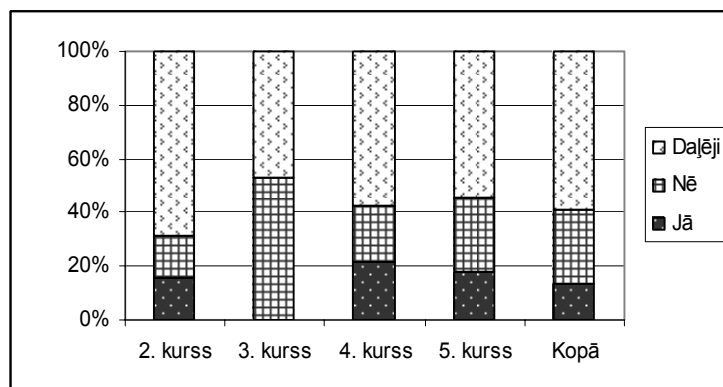

1. attēls. Priekšmetu izvēles motivācija

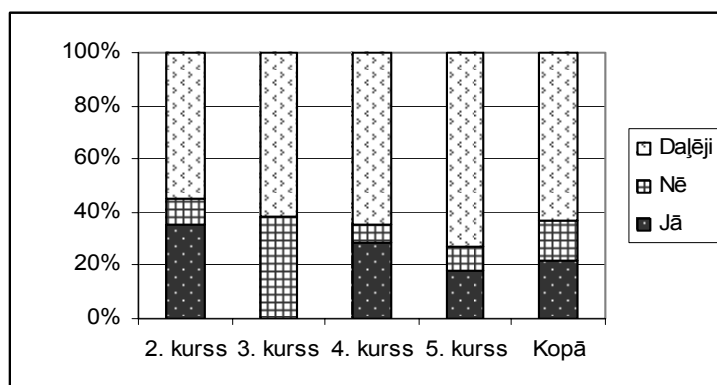
Aptaujāto atbildes liecina, ka vairumā gadījumu (85.5%) studenti izvēlas priekšmetus, lai paplašinātu savas zināšanas. Bija iespējams izvēlēties vairākus atbilžu variantus un tāpēc aptaujas rezultātos parādās arī vēl citi izvēles kritēriji: iegūstamo kredītpunktu (KP) skaits (38.7%) un priekšmeta mācībspēka personība (22.6%). Iespējams, ka šie skaitļi izsaka daudzu studentu izvēles faktisko motivāciju.

Iepriekš analizētās atbildes raksturo studentu vēlmes attiecībā pret izvēles priekšmetiem kopumā. Bet katrā konkrētā gadījumā izvēlei tiek piedāvāti tikai noteikti priekšmeti un 2. attēlā ir apkopotas atbildes par to, kā tie apmierina studentu vēlmes.

Pilnībā ar piedāvāto izvēles priekšmetu klāstu apmierināti ir tikai 12.9% un lielākā daļa atzīst, ka ir tikai daļēji apmierināti. Tāpēc arī tālākajā studiju gaitā lielākā daļa studentu ir tikai daļēji apmierināti ar izvēlēto priekšmetu saturu (3. attēls).

2. attēls. Piedāvāto izvēles priekšmetu klāsta atbilstība studentu vēlmēm.

3. attēls. Izvēlēto priekšmetu satura atbilstība studentu iecerēm.

Studiju gaitā studenti iepazīstas ar izvēlēto priekšmeta saturu un apmierinātība ir nedaudz augstāka (21.0%), kā piedāvāto priekšmetu klāsta vērtējums, bet novirze ir neliela un nevar pretendēt uz vispārinājumu.

Nav izteiktas atšķirības atbilžu sadalījumā starp pilna un nepilna laika studentiem.

Lai atvieglotu studentu izvēli un samazinātu vilšanos, jaunāko kursu studenti ierosina ieviest attiecīgā mācību priekšmeta ievadlekcijas.

Apkopojot atziņas par izvēles priekšmetu lomu studiju programmā, praktiskā piedāvājuma un organizatoriskā darba pieredzi un studentu vērtējumu par to lietderību un kritiskās piezīmes, secinām, ka:

- izvēles priekšmetiem ir atzīstama loma studiju programmu pilnveidošanā;
- izsakām pārliecību, ka jaunie speciālisti arvien vairāk apzināsies zināšanu lomu viņu tālākajā izaugsmē un tāpēc mainīsies priekšmetu izvēles motivācija.

2.2. Brīvās izvēles kursu efektivitāte studiju procesā studentu vērtējumā

Voldemārs Bariss, Dr. phil., asoc. prof., Liene Krasovska, Bc. sc. soc., socioloģe–metodiķe

Pētījuma uzdevumi un metodika

LLU SZF Socioloģisko pētījumu grupa 2004. g. decembrī veica pilotpētījumu, lai noskaidrotu studentu viedokli:

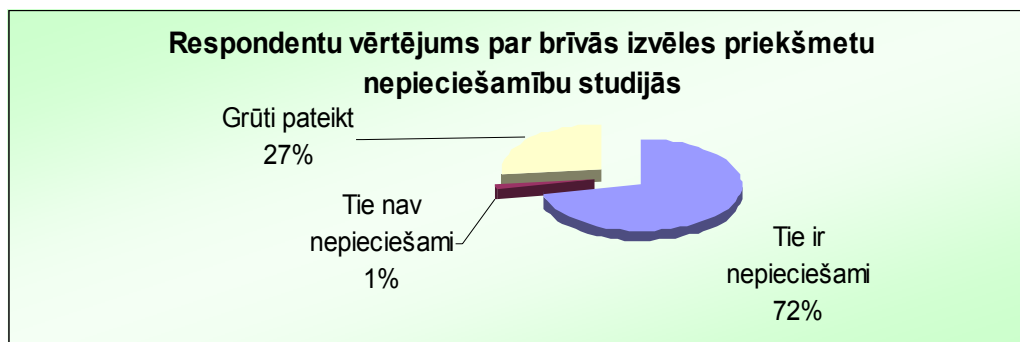
- 1) par brīvās izvēles kursu nozīmi studiju procesā;

2) par šo kursu organizācijas problēmām.

Aptauja neskāra brīvās izvēles priekšmetu tematikas, satura un mācīšanas kvalitātes jautājumus. Ar anketas palīdzību tika aptaujāti SZF un MF 3. un 4. kursa studenti, pavisam 150 respondenti, kuri minētajās fakultātēs veido pietiekamu izlases kopumu. Līdz ar to iegūto datu apkopojums būtiski raksturo šo fakultāšu studentu viedokli, taču nav attiecināms uz LLU kopumā.

Galvenie rezultāti

Studentu attieksmi pret brīvās izvēles priekšmetu nepieciešamību studiju procesā atspoguļo 1. att.

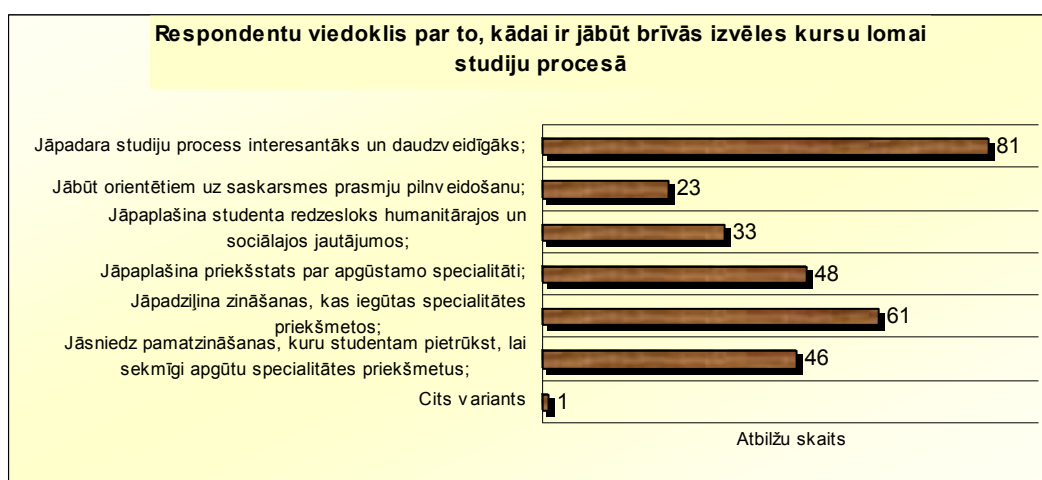
1. att. Respondentu vērtējums par brīvās izvēles priekšmetu nepieciešamību studijās

Tikai 2 jeb 1% no aptaujātajiem uzskata, ka brīvās izvēles priekšmeti neko nedod studijām, bet 108 jeb 72% studentu atzīst, ka tie ir nepieciešami.

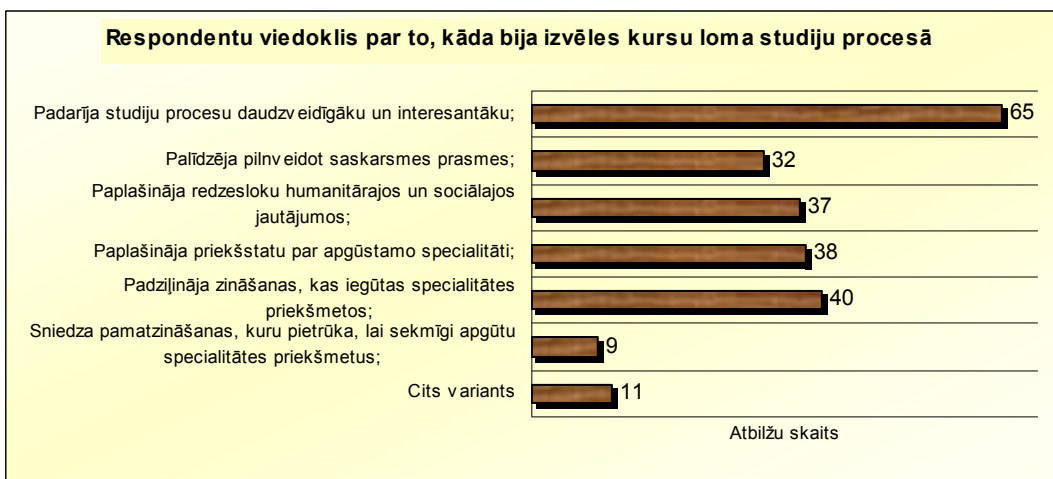
Studentu argumentus, pamatojot minēto nepieciešamību, var sadalīt 5 grupās:

- 37 atbildēs tiek akcentēta redzesloka paplašināšana;
- 36 atbildēs tiek uzsvērtas studenta personiskās intereses („var izvēlēties to, kas pašu interesē visvairāk”);
- 12 gadījumos nepieciešamība tika pamatota, atsaucoties uz studiju satura dažādošanu;
- 12 atbildēs atspoguļota nepieciešamība iegūt papildus zināšanas specialitātē;
- tikai 11 atbildes uzrādīja formālu motivāciju – iegūt pietiekamu kredītpunktu skaitu.

Lai konkretizētu respondentu viedokli par izvēles kursu lomu studiju procesā, tika uzdoti divi saturiski saistīti jautājumi: kādai ir jābūt šai lomai un kāda tā reāli bija. Atbilžu variantu izvēļu skaitu atspoguļo 2. un 3. attēls.

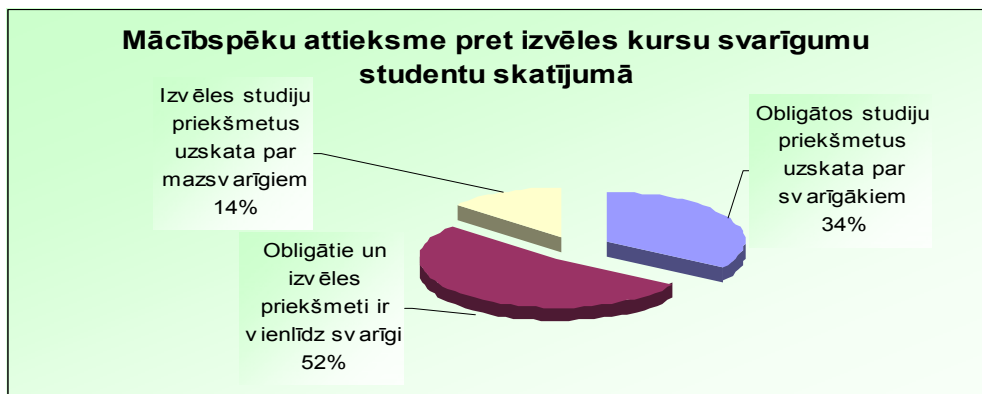
2. att. Respondentu viedoklis par to, kādai ir jābūt brīvās izvēles kursu lomai studiju procesā

3. att. Respondentu viedoklis par to, kāda **bija** izvēles kursu loma studiju procesā

Apkopotie dati liecina, ka, salīdzinot ar studiju realitāti respondentu skatījumā, izvēles priekšmetiem ir jābūt daudz vairāk orientētiem uz „robu” aizpildīšanu pamatzināšanās. Bez tam, brīvās izvēles sistēma būtu efektīvāk jāizmanto specialitātes apgūvē.

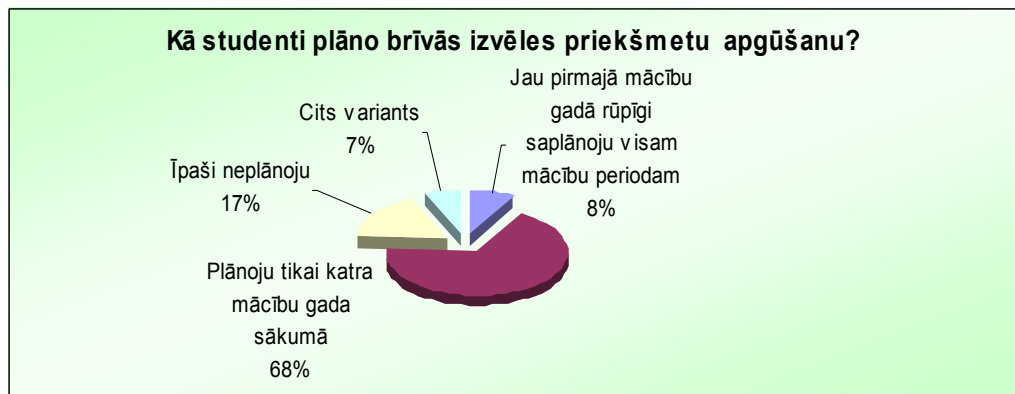
Respondenti novērtēja arī mācībspēku attieksmi pret izvēles priekšmetu svarīgumu (skat. 4. attēlu).

4. att. Mācībspēku attieksme pret izvēles priekšmetu svarīgumu studentu skatījumā

Apkopotie dati liecina, ka lielākā daļa mācībspēku nopietni izturas pret izvēles priekšmetu mācīšanu un nevērtē to kā otršķirīgu darbu.

Aptaujā tika noskaidrots, kā studenti plāno brīvās izvēles priekšmetu apgūšanu (skat. 5.attēlu).

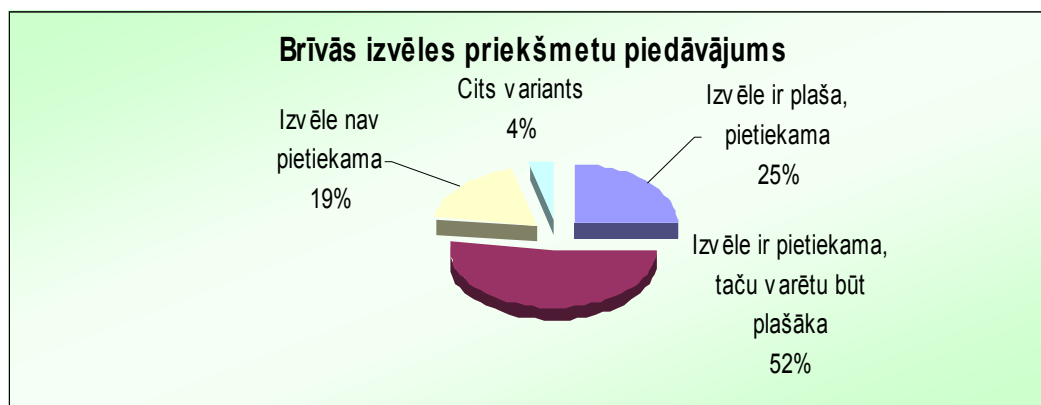

5. att. Kā studenti plāno brīvās izvēles priekšmetu apgūšanu?

Vairāk kā divas trešdaļas respondentu izvēli plāno katra mācību gada sākumā. Tomēr 8% no viņiem to dara jau studijas uzsākot. Tāpēc vairāki studenti ir snieguši sekojošus ieteikumus:

- jau pirmajā kursā informēt studentus (izmantojot priekšmetu „Ievads specialitātē”) par visiem iespējamajiem izvēles priekšmetiem studiju laikā, t.sk. citās fakultātēs;
- katedru piedāvātajiem brīvās izvēles kursiem ir jābūt spēkā uz visu studiju laiku, nevis uz vienu gadu;
- fakultātēs vēlams iepriekš apzināt studentu intereses, lai atbilstoši tām izstrādātu un piedāvātu jaunus brīvās izvēles priekšmetus.

Nākamais 6. attēls parāda, kā studenti vērtē iespējas izvēlēties mācību priekšmetus.

6. att. Brīvās izvēles priekšmetu piedāvājums

Pretēji no studentu puses ikdienā bieži izskanējušajam viedoklim, ka izvēles iespēju nav, respondenti vērtē brīvās izvēles priekšmetu piedāvājumu kā kopumā pietiekošu, un tikai 19% to atzīst kā nepietiekamu. Daļa no viņiem izvēles ierobežotību saista ne tik daudz ar izvēles priekšmetu skaita palielināšanu, cik ar mācību procesa problēmām.

Vērā ņemami būtu šādi priekšlikumi:

- atļaut skaita ziņā mazākas studentu grupas, jo bieži students paliek bez KP tāpēc, ka grupa nav nokomplektēta;
- sakrīt nodarbību laiki, tāpēc LLU nodarbību sarakstā vajadzētu paredzēt vienotu laiku visiem izvēles priekšmetiem, kad fakultātēs netiktu plānoti obligātie priekšmeti.

Secinājumi

1. Vairākums (72%) aptaujāto studentu uzskata brīvās izvēles kursus par nepieciešamu studiju procesa sastāvdaļu.
2. Brīvās izvēles priekšmeti studentu skatījumā ir orientēti ne tik daudz uz specialitātes zināšanu padziļināšanu, bet gan uz redzesloka paplašināšanu. Tie pilda arī interešu izglītības funkciju.
3. Vairāk būtu nepieciešams piedāvāt studiju priekšmetus, kas uzlabotu specialitātes apguvei nepieciešamās pamatzināšanas.
4. Nepieciešams izveidot iespējami nemainīgu brīvās izvēles priekšmetu studiju kārtību, lai studenti varētu noteiktāk plānot savu darbu.

2.3. IP un to vieta PTF studiju programmās

Daina Kārklīņa, Dr. sc. ing., prof., Māra Dūma, Mg. agr., doc.

Jebkuru studiju programmu universitātē veido tās obligātā daļa, obligātās un brīvās izvēles daļa, paredzot obligāto un izvēles priekšmetu noteiktu secību, ko reglamentē studiju plāns. Obligātās izvēles priekšmetu apjoms katras studiju programmas studiju plānā tiek paredzēts 15 - 30% no tās kopējā KP skaita. Studiju plānā norādīto KP apjomā brīvās izvēles priekšmetus students var iegūt, brīvi izvēloties studiju priekšmetus, varbūt pat nesaistītus ar izvēlēto studiju programmu un kārtojot pārbaudījumus citās augstskolās. Izvēles kursi, kurus students noteiktajā apjomā izvēlas studēt, sniedz papildus zināšanas specialitātē vai arī saistīti ar studentu individuālajām interesēm. Priekšmetu izvēles process balstās uz:

- piedāvāto iespēju un savu vēlmju sabalansēšanu, veidojot daļēji savu izglītības modeli, saistītu ar nākotnes vīzijām;
- padziļinātu zināšanu iegūvi izvēlētajā virzienā;
- labāku sagatavotības un konkurentspējas iegūšanu, lai elastīgāk reaģētu uz darba tirgus izmaiņām un prasībām;
- nepieciešamo kredītpunktu apjoma nodrošināšanu studiju programmas izpildei un vieglāka vērtējuma ieguve.

Izvēles priekšmeti nākamajam studiju gadam pilna laika studentiem jāizvēlas iepriekšējā studiju gadā līdz 15. martam, bet nepilna laika studentiem - iepriekšējā studiju gada pēdējās sesijas laikā. Izvēles priekšmetus students izvēlas no Pārtikas tehnoloģijas fakultātē realizējamo studiju programmu izvēles priekšmetu piedāvājuma, ko sastāda, pamatojoties uz katedru iesūtītajiem priekšlikumiem un iepazīstoties ar priekšmetu programmām. Par nākošā gada studiju plāna izraksta neatņemamu sastāvdaļu kļūst izvēles priekšmeti, kuru prasību izpilde ir obligāta.

Situācijas analīzei apzināti netika izvēlēta Ēdināšanas un viesnīcu uzņēmējdarbības profesionālā bakalaura studiju programma, kurā Latvijas Ministru kabineta noteikumi paredz izvēles kursiem nelielu kopējo kredītpunktu apjomu (apmēram 6 KP), bet pievērsāmies Pārtikas zinību akadēmiskās un Pārtikas produktu tehnoloģijas profesionālās studiju programmas izvēles kursiem, kuriem atvēlēts apmēram 15 - 30% no studiju programmu kopējā kredītpunktu skaita, un ar tiem saistītajām problēmām pēdējo 3 studiju gadu laikā. Apkopotie dati analizēti sekojoši:

- piedāvāto un izvēlēto priekšmetu skaits izvēles priekšmetu blokos;
- izvēles priekšmetu apjoms;
- populārākie izvēles studiju priekšmeti.

Studiju plānā norādot katrā semestrī studējamos izvēles priekšmetus un to apjomus KP, izvēles priekšmeti abās studiju programmās ir sadalīti vairākos blokos:

- humanitāro priekšmetu izvēles bloks (vismaz 2 KP);
- fizikas, matemātikas, informātikas izvēles bloks (vismaz 1.5 KP);
- ekonomikas priekšmetu izvēles bloks (vismaz 2 KP),
- speciālo tehnoloģiju priekšmetu izvēles bloks (vismaz 3KP);
- brīvās izvēles priekšmetu bloks (vismaz 6 KP).

1. tabulā apkopoti dati par mācībspēku piedāvāto un studentu izvēlēto, un studiju plānā iekļauto priekšmetu skaitu pēdējos 3 gados atbilstoši noteikto kredītpunktu apjomam.

Izvēles priekšmetu skaits blokos

Izvēles priekšmetu bloki	Studiju gads	Piedāvāto priekšmetu skaits	Studentu izvēlēto priekšmetu skaits
Humanitārais izvēles bloks	2002. / 2003.	7	2
	2003. / 2004.	9	2
	2004. / 2005.	8	1
Fizikas, matemātikas un informātikas izvēles bloks	2002. / 2003.	5	2
	2003. / 2004.	7	2
	2004. / 2005.	8	1
Ekonomikas izvēles bloks	2002. / 2003.	7	3
	2003. / 2004.	8	2
	2004. / 2005.	8	3
Spectehnoloģijas izvēles bloks	2002. / 2003.	4	3
	2003. / 2004.	4	3
	2004. / 2005.	4	4
Brīvā izvēle	2002. / 2003.	24	3
	2003. / 2004.	30	3
	2004. / 2005.	24	3

Studentiem piedāvāto izvēles priekšmetu skaits un kopējais KP apjoms Humanitārā, Fizikas, Matemātikas, Informātikas, Ekonomikas un Brīvās izvēles blokos ievērojami pārsniedz studiju nolikumā noteikto (piedāvājumam jābūt vismaz divas reizes lielākam kā studiju plānā paredzētajam).

Katru gadu vidēji tiek piedāvāti 8 **Humanitārā bloka priekšmeti**, no kuriem studenti parasti izvēlas 1 vai 2, pie kam katru gadu atkārtoti vienus un tos pašus. Populārākie studiju priekšmeti ir Vadinātību pamati, Vadīšanas teorija, Lietišķā komunikācija. Studentus interesē priekšmeti, kas saistīti ar vadītājam nepieciešamām zināšanām, vadītāja darba stilu, darbu plānošanu, problēmu risināšanu un lēmumu pieņemšanu. Sociālo zinātņu fakultāte piedāvā studentiem arī citus izvēles priekšmetus, kuri, diemžēl ir citā semestrī nekā mūsu plānā paredzētais humanitāro priekšmetu izvēles bloks.

Fizikas, matemātikas, informātikas izvēles blokā galvenokārt ir Datoru sistēmas katedras piedāvātie studiju priekšmeti, jo tie ir mūsu studiju plāniem atbilstošajā 4.semestrī. Studenti vairākus gadus neizvēlējas Matemātikas un Fizikas katedru piedāvātos izvēles priekšmetus, izņemot obligātās izvēles studiju priekšmetu Siltuma procesi akadēmiskajai studiju programmai.

Datoru sistēmas katedras piedāvāto izvēles priekšmetu skaits ar katru gadu pieaug un studenti izvēlas 1 - 2 priekšmetus, atkarībā no to apjoma kredītpunktos. Popularitātes ziņā šajā izvēles blokā 1. vietā ir Grafiskais redaktors, kā arī priekšmets, kurš studentiem iemāca veidot Internet lappuses. Studentu interese par šiem izvēles priekšmetiem norāda, ka jaunieši pozitīvi vērtē informāciju tehnoloģiju pielietojumu savā izvēlētajā specialitātē.

Studiju plānos līdztekus obligātajiem ekonomikas priekšmetiem ir arī **ekonomikas izvēles bloks**. Katru gadu Ekonomikas, kā arī Grāmatvedības un finanšu katedras mācību spēki piedāvā virkni izvēles priekšmetu, parasti 7 - 8. Tā kā ekonomikas izvēles bloka minimālais apjoms studiju plānā ir 2 KP, tad studenti parasti izvēlas 1 - 2 un pat vairākus šī bloka priekšmetus ārpus noteikto kredītpunktu apjomiem, ar mērķi studēt Ekonomisko zinātņu maģistrantūrā. Popularitāti studentu vidū ir iemantojuši izvēles priekšmeti Ģimenes tiesības un Mantošana tiesības, kā arī Mārketings.

Spectehnoloģijas priekšmetu izvēles bloks ir specifisks, tajā studentiem ir iespējas papildināt savas zināšanas, kas iegūtas apgūstot pārtikas produktu ražošanas pamatus. Līdz ar to Pārtikas tehnoloģijas un Uztura katedras mācību spēku piedāvāto izvēles priekšmetu skaits ir neliels, un tādi IP kā Vīna ražošanas tehnoloģija, Pārtikas piedevas, HACCP pārtikas apritē un vēl citi, ir neatņemama pārtikas zinību un pārtikas produktu tehnoloģijas studiju programmu studiju plānu sastāvdaļa katru gadu. Katrā ziņā abu profilējošo katedru mācību spēkiem šeit ir lielas iespējas piedāvāt jaunus, interesantus un aktuālus studiju priekšmetus.

Viens no lielākajiem izvēles priekšmetu blokiem ir **Brīvā izvēle**. Šajā blokā piedāvātos priekšmetus studentiem ir iespējas izvēlēties gan 2., gan 3. un 4. kursā. Katedru skaits, kas piedāvā izvēles priekšmetus, ir liels un aptver daudzas mūsu Universitātes fakultātes – Tehnisko, Lauku inženieru, Mežu, Lauksaimniecības. Arī tematikas ziņā šie izvēles priekšmeti ir ļoti dažādi.

No piedāvātajiem priekšmetiem studenti izvēlas skaita ziņā samērā nedaudzus, tradicionāli studentu iecienītus priekšmetus. Tie katru gadu mainās, taču īpaši populāri ir Darba vides katedras piedāvātie studiju priekšmeti, piemēram, Cilvēks ārkārtējās situācijās, Darba vide un riski, kā arī Tehniskās fakultātes piedāvātie priekšmeti Graudu kaltēšana un glabāšana, Graudu, eļļas augu u.c. ražošana.

Analizējot katedru piedāvātos izvēles priekšmetus pēc to apjoma kredītpunktos, var secināt, ka vairums studiju priekšmetu ir nelieli – 1 - 2 KP, bet ir arī studiju priekšmeti, kuru apjoms ir 3 KP (piem., Vadinātību pamati, Lietišķā komunikācija) un vairāk (piem., Studiju karjeras konsultēšana – 4 KP). Studiju priekšmetu salīdzinājums pēc apjoma pa studiju gadiem dots 2. tabulā.

2.tabula

Studiju priekšmetu sadalījums pēc apjoma

Studiju gads	Piedāvāto priekšmetu kopskaits	Īpatsvars, %			
		līdz 1,0 KP	1,5 – 2, KP	2,5 - 3,0 KP	virs 3,0 KP
2002. / 2003.	47	53,2	40,4	6,4	-
2003. / 2004.	58	53,4	39,6	5,3	1,7
2004. / 2005.	52	44,2	46,2	7,7	1,9

Vidēji katrā studiju gadā visvairāk ir studiju priekšmeti apjomā līdz 1,0 KP – 50,3%; studiju priekšmeti, kuru apjoms ir 1,5 – 2,0 KP, vidēji ir 42,1%, bet apjomā virs 2,0 KP – 6,5%. Tikai 1,8% no piedāvātajiem izvēles priekšmetiem ir virs 3,0 kredītpunktiem.

Galvenās problēmas, saistītas ar izvēles kursu organizēšanu:

- vēlu iesūtīti un dažreiz nepārdomāti, ar studiju programmu nesaistīti izvēles priekšmeti;
- visām studiju programmām kopīgu izvēles priekšmetu trūkums un to centralizēta plānošana;
- izvēles priekšmetu komplektācija un visu studentu vēlmju apmierināšana;

- izvēlētā studiju priekšmeta aizmiršana, uzsākot jauno studiju gadu;
- katedru neapmierinātība ar studentu izvēlētajiem priekšmetiem un slodzes plānošana;
- kopēja LLU izvēles priekšmetu kataloga trūkums.

2.4. IP satura un kritēriju harmonizācija atbilstoši specialitātes mērķiem

Aldis Kārklīšs, Dr. habil. agr., prof.

Ja vēlamies izveidot un realizēt kvalitatīvu augstskolas (universitātes tipa) izglītību, tad, manuprāt, absolventiem studiju procesā ir jāiegūst dziļas zināšanas izvēlētajā specialitātē un spējas tās pielietot. Primāri labām profesionālām zināšanām un iemaņām (arī tādām, kā pielietot gūtās zināšanas) jāapvienojas ar labu orientāciju savas jomas aktualitātēs. Sekundāri – viss pārējais, ko ir spējīga nodrošināt universitāte personības veidošanai un ko vēlas apgūt pats students. Balstoties uz šādu nostādni arī vajadzētu konstruēt studiju programmas daļot apgūstamos priekšmetus dažādos blokos.

Ja ES ir formulējusi mērķi sasniegt un apsteigt ASV zinātnes, tehnoloģiju un ar to palīdzību arī ekonomiskās izaugsmes sfērā, tad Latvijai kā ES dalībvalstij acīmredzot ir pastiprināti jāstudē šis valsts pieredze universitātes tipa augstākās izglītības organizācijā. Manuprāt, mēs vēl esam tālu no tā. Pašreiz diemžēl Latvijā ir situācija, ka galvenā vērtība tiek veltīta tikai augstskolas diploma esamībai. Pat valsts un pašvaldību iestādes daudz neiebilst, ja diploms ir apšaubāmas izcelsmes, neatbilst ieņēmamā amata specialitātei, maza vērtība tiek piegriezta realizēto studiju kvalitātei un papildus apgūtajām prasmēm (varbūt, tikai valodas un datorprasmei). Varbūt tas liecina par augstskolas zemo prestižu sabiedrībā un neticību, ka augstskolai varētu būt pietiekoši nozīmīga loma speciālista veidošanā? Un vai dažkārt augstskolās sastopamais liberālisms, kas galvenokārt balstīts uz īstermiņa mērķiem, stiprina Latvijas konkurētspēju un ar zināšanām apveltītas sabiedrības veidošanu? Varbūt tomēr pakāpeniski nonāksim līdz ASV praksei, kad noteiktas institūcijas darbā aicinās tikai tādus augstskolas absolventus, kuri studiju laikā ir apguvuši noteiktu minimālo KP apjomu priekšmetos, kuri ir svarīgi iecerētā darba pienākumu izpildei. Tad, cerams, arī pakāpeniski celsies tā sauktā valsts un pašvaldību iestāžu kapacitāte, kuras meklējumos esam iztērējuši ne mazums savu budžeta līdzekļu, kā arī ārvalstu doto naudu.

Ja LLU nākotnē plāno pāriet uz studiju priekšmetu sistēmu, tad varbūt vienlaicīgi nepieciešams veikt arī reformas studiju programmu un plānu veidošanā. Diskusija par ASV universitātēs gūtās pieredzes izmantošanu notika jau gadus 10 atpakaļ, tikai maz kas no tās tika ieviests LLU. Vispirms jāizvērtē, vai ir racionāls līdz šim LLU realizētais studiju programmu veidošanas princips, ka katra programma veido savu studiju priekšmetu nomenklatūru. Līdz ar to tematiski līdzīgi priekšmeti tiek realizēti dažādās variācijās, atbilstoši tam, kā tos vienā vai otrā studiju plānā iekļāvuši programmu vadītāji. Varbūt, ka to vajag veikt no otra gala? Katedra, ņemot vērā iespējamās studiju programmu intereses, piedāvā priekšmetus, kuri pēc noteiktas aprobācijas tiek iekļauti studiju priekšmetu reģistrā un studiju programmas veidotāji tos izvēlas no šejienes. Ko nozīmē studiju priekšmetu aprobācija? Pirmkārt, vai studiju priekšmets atbilst noteiktiem akadēmiskajiem kritērijiem (jādefinē). Otrkārt, vai tā studijām ir nepieciešamais metodiskais un materiālais nodrošinājums, ieskaitot atbilstošas kvalifikācijas priekšmeta mācībspēku.

Izvēles priekšmeti studiju plānā. Apguves mērķis – studijas, kas noteiktas specialitātes ietvaros nodrošina šauru specializāciju. Tie atļauj realizēt savas izziņas intereses izvēlētajās studiju programmas ietvaros. Izvēles

priekšmetiem jābūt saistītam ar izvēlēto specialitāti, kaut arī saikne var būt vājāka nekā obligātās sadaļas priekšmetiem, tomēr studiju plānu nevajadzētu pārvērst par skološanu „visiem dzīves gadījumiem”. Tāpat ar izvēles priekšmetu palīdzību nedrīkst – nodrošināt iespēju nopelnīt „vieglos” KP. Tiem jābūt ar atbilstošu priekšmeta sagatavotības līmeni, vērtēšanas kritērijiem, attiecīgi sagatavotiem, lai katram KP ir aptuveni vienāds segums, neatkarīgi no tā, kurā sadaļā tas atrodas, obligāto vai izvēles.

Atbilstoši LLU studiju programmu veidošanas principiem, studiju plānā 15 – 30 % no iegūstamajiem KP ir jābūt realizētiem ar izvēles priekšmetu palīdzību. Savukārt noteikts, ka izvēle ir jānodrošina ar piedāvājumu, kas ir vismaz divas reizes lielāks. Lai izpildītu šo nosacījumu, bakalaura studiju programmai izvēles priekšmetu apjoms veidojas sekojošs.

Kopējais studiju apjoms, KP	160	
Izvēles priekšmetu īpatsvars, %	15	30
Izvēles priekšmetu īpatsvars, KP	24	48
Minimālais piedāvājums	48	96

Rodas jautājums, vai ir iespējams kvalitatīvi sagatavot un uzturēt tik lielu skaitu akadēmisku studiju priekšmetu, lai nodrošinātu deklarētās izvēles iespējas specialitātēs, kur studentu skaits nav liels? Vēl jāņem vērā, ka specialitāšu skaits LLU ir liels un studiju plāni nav savstarpēji koordinēti.

Gribas uzdot vēl vienu jautājumu, vai dažkārt modernām lietām netiek veltīta pārlietu liela uzmanība, kas aizēno pamatprofesijas pilnvērtīgu apguvi? Piemēram, ja veidosim agronomu, kurš varēs plaši un nekonkrēti spriest par lauku attīstības problēmām, tūrismu, netradicionāliem saimniekošanas veidiem utt., taču tai pat laikā viņš nebūs spējīgs ražotājam sniegt problēmas konkrēta risinājuma variantu savas apgūtās specialitātes ietvaros.

Varbūt pakāpeniski atjaunot kādreizējās Sabiedrisko profesiju fakultātes pieredzi un interesentiem ārpus studiju plāna (160 KP) piedāvāt fakultatīvus priekšmetus? Piemēram:

- priekšmetus, kas pienācīgā apjomā nav apgūti vidusskolā un tas traucē sekmīgām studijām izvēlētajā specialitātē;
- priekšmetus, kas var noderēt dažādu iemaņu apguvei vai padziļināšanai (valoda, datorprogrammu lietošana);
- priekšmetus personības pilnveidei;
- priekšmetus sadzīvē noderīgu iemaņu apguvei.

Atbilstoši LLU Studiju nolikumam pierakstīšanās uz izvēles priekšmetiem ir noteikta līdz 15. martam un pēc tam students pēc savas iniciatīvas to vairs mainīt nedrīkst. Praksē diemžēl tas ne vienmēr tiek ievērots. Vai nebūtu lietderīgi organizēt centralizētu reģistrāciju gan tradicionālā veidā, gan ar datortīklu palīdzību? Tam ir nepieciešams reāls studiju priekšmetu katalogs, tāds, kāds tas ir visās ārzemju universitātēs. Kad būs darbotiespējīgs LAIS un cik izsmelšu informāciju tur varēs atrast, vēl nav zināms.

Varbūt tas ko minēju iepriekš, mums nav aktuāli un mūsu studiju programmas ir patīkami plastiskas, nodrošina lieliskas brīvības gan saturiskā, gan studiju organizācijas ziņā. Tad uzdosim sev divus jautājumus.

1. Kāpēc bagātu cilvēku atvases dod priekšroku studijām ārzemju universitātēs?
2. Kāpēc ekonomiski spēcīgi uzņēmumi un institūcijas priekšroku dod ārzemju augstskolu absolventiem?

Ja neko nemainīsim, vai patreizējā izglītības sistēma nenovedīs pie situācijas, ka attiecīgās jomās, kurās Latvijas nacionālo kadru kompetence ir bijusi pietiekoši spēcīga, nāksies vai nu sūtīt studēt gribētājus apgūt specialitāti ārzemēs, vai arī aicināt darbā ārvalstu speciālistus.

2.5. Integrētā pieeja mākslas veidu apguvē

Nora Lūse, Dr.art., Dr.paed., doc.

Viens no LLU darbības galvenajiem mērķiem atspoguļojas plašajā akadēmiskās un profesionālās augstākās izglītības piedāvājumā studentiem. Lai veiktu studiju darba apjoma salīdzinošu novērtēšanu, tiek lietota kredītpunktu sistēma. Augstskola piedāvā apgūt studiju programmas, kurās ietverts brīvās izvēles bloks vismaz 10% apjomā no programmas KP skaita. Brīvās izvēles kursi ir paredzēti, lai studenti varētu apgūt citā fakultātē un citā studiju programmā iekļautas zinātņu nozares priekšmetus.

Iepazīstoties ar ārvalstu augstskolu pieredzi brīvās izvēles kursu piedāvājumā (Glasgovas universitātē Skotijā, Laurea Polytechnic Somijā), nākas atzīt brīvās izvēlesursos studējošo aktīvo un mērķtiecīgo interesi par mākslas priekšmetiem – klasisko mūziku, mākslas vēsturi, arhitektūru, literatūru, teātra, foto un kino mākslu. Iegremdēšanās mākslas pasaulē izkopj gaumi, attīsta emocionalitāti, sekmē vērtību sistēmas veidošanos – tik nepieciešamās kvalitātes cilvēku saskarsmei, vispusīgi izglītotas personības attīstībai, darbībai tautsaimniecībā un zinātnē.

Šaurai specializācijai vai zinātnes nozarei orientēta izglītība kultivē utilitārisma un tehnicisma garu, kas provocē uz garīgu vienpusību, apdraudot personības emocionālo attīstību. Šim viedoklim rodams atbalsts Augstākās izglītības kvalitātes novērtēšanas centra direktora J.Dzelmes izteikumos par augstskolu studiju programmu saturu un humanitāro zinātņu, mākslas un filozofijas izmantošanu tajās, oponējot tendencei apgūt tikai nozares specifiskās zināšanas un prasmes pragmatisku mērķu sasniegšanai (Dzelme, 2004).

Augstskolas studijās tiek radītas iespējas studenta personības pašrealizācijai, kurā personības aktivitāte un brīvība izglītības procesā ir jāuzskata par pašrealizācijas mehānismu. Izziņas aktivitāte mācībās kā personības noturīga īpašība pauž studenta vajadzības un motivāciju, tāpēc iesaistīšanās brīvas izvēles studiju priekšmeta apguvē nav nejauša. Māksla augstskolas izglītībā kā brīvas izvēles priekšmets LLU studentiem piedāvā iespēju aktualizēt pieredzē uzkrātās zināšanas, paplašinot priekšstatus par Eiropas mākslas veidu stilistisko attīstību, sekmējot pozitīvas attieksmes pret mākslu veidošanos, vēstures un mākslas mījsakarību izpratni un skatot pasauli un savu vietu tajā kā dabas, sabiedrības un cilvēka attīstības veselumu. Brīvās izvēles priekšmeta EIROPAS MĀKSLAS STILISTIKA saturs aptver piecu mākslas veidu (literatūra, teātris, dejas, mūzika, vizuālās mākslas) integrētu apguvi pētnieciskās mācībās. Integrētās pieejas būtība sakņojas atšķirīgos mākslas veidos radīto daiļdarbu tematiskajā vienotībā, kas ļauj izgaismot nozīmīgu stilistisku problēmu. Šāda pieeja veicina studenta pievēršanos sistēmiskai domāšanai, iepriekš apgūto zināšanu un faktu sintēzei vienotā sistēmā un mākslas izziņai. Iepazīšanās ar daiļdarbiem personīgi nozīmīgā pārdzīvojumā ļauj nonākt pie mākslas darba jēgas izpratnes. Daiļdarba jēgas izpratne ir prāta darbības augstākā pakāpe, kas izpaužas mākslas izziņas procesā kā māka analītiski domāt, apzināt neskaidrību vai pretrunīgumu un to izpētīt, atrast kopsakarības un formulēt jēdzienus. Apzinoties cilvēka augstāko psihisko izziņas procesu atkarību no viņa sociālās attīstības (pēc Ļ.Vigotska) tika secināts, ka māksla paplašina izziņas un vērtību laukus, paceļoties līdz augstākā līmeņa vispārcilvēciskajām vērtībām, atšķirībā no zinātnes atklājumiem ar to funkcionālo jēgu.

EIROPAS MĀKSLAS STILISTIKA kā brīvas izvēles studiju priekšmets 2002./2003.studiju gadā bija pulcinājis klausītājas no Tehniskās un Veterinārmedicīnas fakultātēm ar augstu motivācijas pakāpi. Kurša 2 KP ietvēra teorētisko daļu (16 stundas), kā arī praktiskās un semināru nodarbības (16 stundas). Priekšmeta satura apguvi

papildināja audiovizuālie demonstrējumi un mācību ekskursija – operas izrādes apmeklējums LNO. Darbā pie izvēles priekšmeta satura pilnveidošanas tika sagatavoti integrēti mākslas veidu apguves vingrinājumi CD formātā.

Vingrinājumos ir ietverti dažādas grūtības pakāpes uzdevumi, kuru saturs ir vairākos mākslas veidos kādas noteiktas stilistiskas problēmas determinēts. Vingrinājumi piedāvā studentiem papildināt zināšanas par Eiropas mākslas veidu vērtībām un rosina kritiski domāt, analizēt, salīdzināt, vispārināt, meklēt papildus informāciju un nonākt līdz personīgi nozīmīgam rezultātam.

Vispārzināms, ka sasniegumus mācībās nodrošina sistemātiska vingrinājumu izpilde, ja to saturā tiek ievērots pakāpenisks grūtību pieaugums. Vingrinājumi mākslas veidu apguvē studiju kursa sākumā ietver divu atšķirīgos mākslas veidos radītu daiļdarbu par vienotu tematu stilistikas izpēti. Turpmāko vingrinājumu saturs ietver vismaz četros mākslas veidos veiktus daiļdarbus par vienotu tematu. Kaut arī izvēles priekšmeta EIROPAS MĀKSLAS STILISTIKA mācību saturs ir svarīgs, tam nepieder izšķirošā nozīme studenta personības attīstībā. Priekšmeta apguve ir orientēta uz mērķi iemācīt studentiem domāt un kritiski vērtēt, lai orientētos šodien piedāvātajā kultūras izpausmju daudzveidībā, argumentēti spriestu par merkantilo mākslas surogātu klāstu un nepakļautos tā nekritiskai pieņemšanai.

Brīvās izvēles studiju priekšmeta satura – mākslas veidu integrēta apguve piedāvā zināšanas, kuras nenoveco! Lai izsekotu mākslas izpratnes mākas pilnveidei, ir nepieciešams rezultāta vērtējums, kura kritēriji tiek piedāvāti katra vingrinājuma nobeigumā un ir attiecināmi uz studenta pašvērtējumu. Pašvērtējuma prasme ir nozīmīgs izglītošanas kvalitātes komponents, kas ļauj sevi izzināt, kontrolēt paša intelektuālo, emocionālo un praktisko darbību studijās. Studenta pašvērtējumā dominē intelektuālais faktors – domāšana, bet mācību darbības pašvērtēšana prasa studentam noskaidrot savas mācību darbības jēgu. Integrētais mākslas veidu apguves vingrinājums SALOME ir ietverts CD formātā ar un satur:

1. Markus evaņģēlija 6.nodaļas 14.-29.p.p. E.Glika tulkojumu;
2. Dž. F. Barjeri gleznas Salome attēlu;
3. O. Vailda viencēlienu Salome;
4. O. V. Bērdslija ilustrāciju lugai Salome;
5. R. Štrausa operas Salome fragmentus.

Vingrinājumā paredzēti četri uzdevumi, kuru prasības ir formulētas katrā no tiem (atrast informāciju par autoriem, analizēt un salīdzināt daiļdarbu stilistiku, paust argumentētus personiskos spriedumus), kā arī prasība studenta mācību darbības pašvērtējuma sagatavošanai šādās pozīcijās:

- novērtēt attieksmi pret mākslu (pozitīva, neitrāla, negatīva);
- novērtēt garīgo patstāvību vingrinājuma satura apguvē (augsta, vidēja, zema);
- novērtēt mācību darbā ieguldīto laiku un pūles (daudz, vidēji, maz);
- novērtēt vingrinājuma satura apguves grūtības pakāpi (augsta, vidēja, zema);
- novērtēt iegūtā rezultāta personisko jēgu.

Docētājs visus studentus vērtē tikai pēc viņu sasniegumiem un pašvērtējuma.

Diskusija

Par atšķirībām mākslas un zinātnes izziņā atgādina filozofa M.Heidegera atziņa, ka zinātnē racionāli nedefinējamam esamības slānim var pietuvoties tikai caur dzeju un mākslu (Heidegers, 1998). Mākslas veidu apguve studijās augstskolā piedāvā studentiem iespēju pilnveidot personības izaugsmi, gūt lietpratību – uz

labām zināšanām un izpratni mākslas jomā balstītu pieredzi, kas aktivizē mākslas izziņu un pašizglītību. Studentiem piedāvātais metodiskais līdzeklis CD formātā sniedz alternatīvu auditorijās tik ļoti nepieciešamā tehniskā aprīkojuma deficītam.

Secinājumi

1. Integrētā pieeja mākslas veidu apgūvē sekmē studenta personības izaugsmi un izpratni par eiropeiskā kultūrvēsturiskā mantojuma kopsakarībām.
2. Brīvā izvēle integrētā mākslas veidu apgūvē sekmē studenta pašvērtējuma prasmju pilnveidi.

Literatūra

1. Čehlova Z. Izziņas aktivitāte mācībās. – Rīga, 2002. – 114 lpp.
2. Dzelme J. Humanitārās augstākās izglītības iespējas / Skolotājs, 2004, nr. 4, 17.–20.lpp.
3. Heidegers M. Malkasceļi. – Rīga, 1998. – 183 lpp.
4. Lūse N. Eiropas mākslas stilistika / Studiju priekšmeta programma (2KP).-LLU IMI, 2001.
5. Lūse N. Mākslas izglītība universitātes studentiem / Starptautiskās zinātniskās konferences Lauku vide. Izglītība. Personība. Raksti.-Jelgava, 2003. – 288. –290.lpp.

2.6. IP veidošana un studiju organizēšana tajos

Aivars Purvgalis, Dr. sc. ing., asoc. prof.

Mana pamatdarbības sfēra ir – kokapstrādes uzņēmumu ekonomika un komercdarbības organizācija. Meža fakultātē kokapstrādes specialitātes un mežinženieru specialitātes pilna un nepilna laika studentiem lasu šādus izvēles priekšmetus (visi 1,5 KP apjomā):

1. kokmateriālu ārējā tirdzniecība;
2. nozares uzņēmumu finanšu vadība;
3. komercdarbības ekonomiskā projektēšana.

Šo izvēles studiju priekšmetu apgūšanai pietiek ar zināšanām, kuras iegūtas apgūstot obligātos studiju priekšmetus – uzņēmumu ekonomiku un komercdarbības pamatus.

Šajā mācību gadā pirmo reizi uzsāku lasīt izvēles priekšmetu par pilnīgi jaunu tematu: “Tirdzniecības organizācija, vadīšana un ekonomika”. Uz šo priekšmetu bija pieteikušies un noklausījās 52 4. kursa studenti no 4 fakultātēm. Tā kā katra komersanta mērķis ir veiksmīgi pārdot saražoto produkciju, tad šis izvēles priekšmets varētu ieinteresēt praktiski visu LLU fakultāšu vecāko kursu studentus. Nepieciešamas tikai minimālas priekšzināšanas ekonomikā, mārketingā un vēlams arī saskarsmē.

Izvēles priekšmeta veidošana notiek ievērojot šādus nosacījumus:

1. **Vai ir bijis pieprasījums par konkrētiem jautājumiem no uzņēmumu puses?** Piemēram: kā obligāts priekšmets tiek apgūta “Grāmatvedība”, bet tā nenonāk līdz vadības grāmatvedībai – tas ir līdz uzņēmuma gada pārskata analīzei. Vairāku mežizstrādes uzņēmumu, t.sk. “Silva”, vadītāji izteica vēlēšanos, lai jaunajiem speciālistiem būtu arī nepieciešamās minimālās iemaņas gada bilances analīzē. Tā tapa samērā liela tēma vienā no izvēles priekšmetiem.

Kokapstrādes nozarē notiek strauja uzņēmumu attīstība un tā nesaraunami saistīta ar esošo ražotņu rekonstrukciju, ražošanas paplašināšanu, utt. Visā šajā procesā ir jāiegulda investīcijas. Tiek izstrādāti vairāki investīciju projekti. Kā noteikt, kurš no piedāvātajiem projektiem ir efektīvākais? Šeit atkal jauna tēma izvēles priekšmetam.

Bez tam šis jautājums ir aktuāls izstrādājot diplomdarbus vai arī kvalifikācijas darbus kokapstrādes specialitātē.

2. **Studentu ierosinājumi.** Lasot obligāto priekšmetu lekcijas, atsevišķām tēmām ir turpinājums, kas jau ir aiz esošo akreditēto programmu robežām. Šādās situācijās, īsumā studentiem izstāstu par konkrētās tēmas turpinājumu un noskaidroju vai ir vēlēšanās ar to tuvāk iepazīties. Piemēram: runājot lekcijās par produkcijas konkurētspēju tirgū, par produkcijas kvalitātes jautājumiem, dodu arī pieejamo informāciju par konkrētās produkcijas eksportu un tā dinamiku, par jauno CE zīmi un tās izmantošanu, utt. Savukārt no studentu puses paceļas milzums daudz jautājumu, kas ir saistīti ar produkcijas eksportu, kvalitātes novērtēšanu utt. Tā rodas jauna aktuāla tēma izvēles priekšmetam. Kā vissvaigāko piemēru varu minēt šādu. Samērā daudz savas produkcijas uzņēmumi pārdod firmas veikalos. Iegriežoties šādos firmas veikalos sastopos ar maniem bijušajiem studentiem, kuri, kā izrādās, pastāvīgi vai arī uz noteiktu laiku tur strādā kā uzņēmuma ražotās produkcijas tehniskie konsultanti. Pārrunās ar veikala vadību un šiem, tehniskiem konsultantiem izkristalizējās doma, ka arī studentiem būtu nepieciešams kaut minimālā apjomā iepazīties ar tirdzniecības organizāciju un vadīšanu.
3. **Autora iniciatīva.** Samērā bieži, lai neatpaliktu no reālās dzīves, apmeklēju kokapstrādes uzņēmumus un tiekos ar saviem bijušajiem studentiem, kuri jau ir lielāki vai mazāki vadītāji konkrētajos uzņēmumos. Aprunājoties par "dzīvi", atklājas tie jautājumi, ar kuriem viņiem nācies saskarties praksē un par kuriem maz vai nemaz nav runāts mācību procesā. No šiem problēmjautājumiem atsijāju tos, kuri neattiecas uz manu darbības sfēru vai arī man nav pietiekošas zināšanas, un atstāju tos, kurus varētu sasaitīt ar kādu obligātā priekšmeta tēmu, to attiecīgi papildinot. Ja šādu risinājumu neizdodas atrast, tad meklēju iespēju to iekļaut kādā izvēles priekšmetā.

Katram izvēles priekšmetam sastādu programmu, gandrīz tādu pašu, kādu sastādījām katram obligātajam studiju priekšmetam akreditācijas vajadzībām (piemēru demonstrējums). Programmas ir atšķirīgas pilna un nepilna laika studentiem.

Programmu necenšos pārblīvēt ar izskatāmo tēmu skaitu. Iekļāju tikai pašas svarīgākās tēmas, paredzot to padziļinātu izpēti.

Ir arī tādas tēmas, kuru tālākā praktiskā risināšana nav iespējama bez konkrēta teorētiskā materiāla apgūšanas. Piemēram, lai runātu par projektu ekonomisko novērtēšanu, ir jāzina, kas ir diskontēšana. Studentiem, protams, tas jau ir aizmirsies vai pat nemaz par to nav runāts mācību procesā. Tādēļ programma paredz arī šādu teorētisko jautājumu apguvi.

Samērā darbietilpīgs jautājums programmas veidošanas procesā ir panākt, lai izvēles priekšmetā izskatāmās tēmas nedublētos ar tēmām kādā citā obligātajā studiju priekšmetā. Ja mana tēma nonāk bīstamā tuvumā kādai obligātā priekšmeta tēmai, tad jau laikus studentus brīdinu, lai "atrok" savās piezīmēs tādu un tādu materiālu, izlasa un lekcijas laikā to vienkārši ātri atkārtojam un ja nepieciešams, tad izdarām labojumus, piemēram, iedodu jaunās nodokļu likmes, izskaidroju grozījumus deklarāciju sastādīšanas noteikumos utt.

Izvēles priekšmeta apguve notiek:

- **Lekciju veidā.** Praksē lietoju divu veidu lekcijas: pirmais – tās, kuras tiek nolasītas auditorijā, otrais – lekcijas, kuras drukātā veidā tiek izsniegtas studentiem uz rokas (protams, bez maksas un ar to kopēšanu nodarbojas pats students) un tās jāapgūst patstāvīgi. Lai lietderīgāk izmantotu lekcijai atvēlēto laiku un nenodarbinātu studentus neražīga darba izpildē, vismaz nedēļu pirms attiecīgās tēmas izskatīšanas

studentu rīcībā nododu attiecīgu izdales materiālu kopēšanai – shēmas, tabulas utt. Tas ievērojami atvieglo tēmas izklāstu (piemēra demonstrējums). Esmu pilnībā atteicies no kodoskopa izmantošanas.

- **Praktiskie darbi.** Tos praktizēju tikai pār tām tēmām, kuru labākai apgūšanai nepieciešams veikt dažādus matemātiskos aprēķinus. Risināmie piemēri ir maksimāli pietuvināti reālajiem ražošanas apstākļiem (piemēra demonstrējums).
- **Semināri.** Tie par atsevišķām tēmām ir paredzēti tikai izvēles priekšmetā par tirdzniecību un tikai pēc patstāvīgā darba izstrādāšanas.
- **Patstāvīgais darbs.** Tas ir paredzēts izvēles priekšmetā par tirdzniecību, lai students iepazītos ar tirdzniecības organizāciju firmas veikalā vai lielveikalā, ar nodaļu un preču izvietojumu, atlaižu sistēmu, norēķināšanās kārtību, utt.. Vispirms lekcijās studentiem tiek dota informācija par pamatprincipiem, kas jāievēro izvietojot tirdzniecības zālē nodaļas un preces tajās. Studentam ar savu patstāvīgo darbu ir tikai jākonstatē sakritība ar teoriju vai arī novirzes (piemēra demonstrējums). Ir nodoms patstāvīgo darbu sasaitīt ar ieskaites gala atzīmi – proti, patstāvīgā darba novērtējums veidotu 20 % vai pat 30 % no kopējās atzīmes: piemēram, ja patstāvīgais darbs novērtēts ar atzīmi “6” un tas sastāda 20 % no kopējās atzīmes, tad students iegūst 1,2 ieskaites punktus, bet kontroldarbu novērtējums “8” un students iegūst 6,4 (80 %) ieskaites punktus. Kopā iegūti 7,6 ieskaites punkti, kā rezultātā galīgā atzīme ir “8”.
- **Kontroldarbi.** Parasti ne vairāk par 3. Kontroldarbi ir tikai testa veidā, rakstiski. Praksē lietoju 2 veidu kontroldarbus: pirmais – ir noteikts jautājumu skaits un attiecīgo materiālu ir jāzina no galvas. Šī teksta veidošanā pielietoju ZIM noteikumus, proti, uz konkrēto jautājumu dodu 4 atbildes, no kurām tikai viena ir pareiza, bet pārējās nepareizas (piemēra demonstrējums). Šādu kontroldarbu izpildes maksimālais ilgums 30 min., bet jautājumu skaits no 8 līdz 12.

Otrajā kontroldarba testa veidā jautājumu skaits ir krietni vien lielāks un šeit uz atsevišķiem jautājumiem ir dotas gan pareizās, gan nepareizās atbildes, kā arī ir jautājumi bez atbildēm. Atbildes uz šiem jautājumiem parasti satur no 1 līdz 5 vārdus un tas ir ar mērķi, lai students tērētu minimālu laiku atbildes uzrakstīšanai. Atbildes uz jautājumiem var sameklēt savās lekcijās, grāmatās utt. Veidojot šāda tipa kontroldarbu izeju no laika normatīva vidēji 2,5 min. vienam jautājumam. Jautājumi kontroldarbā veidoti tā, ka bez attiecīgā materiāla iepriekšējās izlasīšanas un sagatavošanās, studentam praktiski nav iespējams iekļauties atvēlētajā laikā. Pašreizējā prakse rāda, ka šāda tipa kontroldarbi paaugstina studenta “studēšanas” līmeni (piemēru demonstrējums). Šāda kontroldarba maksimālais ilgums 60 min.

Katrā kontroldarbā ir uzrādīta arī novērtēšanas sistēma. Visi kontroldarbi tiek novērtēti 10 ballu skalā un pie katra jautājuma norādīts maksimāli iegūstamais punktu skaits. Par pilnīgi pareizu atbildi saņem maksimālo punktu skaitu, par daļēji pareizi 50 % no punktu skaita, bet par nepareizu punktus nesaņem. Visi kontroldarbi ir vairākos variantos – minimāli - 4 un maksimāli – 8.

Atsevišķi kontroldarbi ir kā praktisks uzdevums, kur ar attiecīgu formulu palīdzību jāatrisina praktisks uzdevums (piemēra demonstrējums).

Vēl viens būtisks faktors, kas atvieglo manu darbu ar kokapstrādes pilna un nepilna laika studentiem ir tas, ka obligātie priekšmeti - uzņēmumu ekonomika un uzņēmējdarbība ir pilnībā manā pārziņā un tādā veidā ļoti labi zinu, ko students jau ir apguvis un kas viņam vēl ir jādod izvēles priekšmetā. Svarīgākais pirms izvēles priekšmeta attiecīgās tēmas apguves ir tas, lai students būtu atkārtojis manis norādīto obligātajā priekšmetā izskatīto materiālu. Ja tas nav izdarīts, tad jaunā materiāla apguve ir visai apgrūtināta.

Līdzīgas problēmas radās arī jaunajā izvēles priekšmetā par tirdzniecību. Uzsākot runāt par tirdzniecības efektivitātes jautājumiem (praktiski ekonomiku), nācās gandrīz stundu veltīt ekonomikas pamatjautājumiem, tādiem, kā realizācijas un neto ieņēmumi, bruto peļņa, operatīvā peļņa, segums utt. Studentu zināšanas šajā jomā bija ļoti atšķirīgas un tas ievērojami apgrūtināja šī jautājuma apguvi.

Katru mācību gadu esošajās izvēles programmās izdaru papildinājumus un grozījumus, pamatojoties uz studentu izteiktajiem vēlējumiem un kritiku un notikušajām izmaiņām reālajā dzīvē.

Pašreizējais izvēles priekšmetu apjoms 1,5 KP mani pilnībā apmierina. Pirmā gada pieredze jaunajā priekšmetā par tirdzniecību rāda, ka šajā priekšmetā KP skaitu varētu palielināt līdz 2,0 vai pat līdz 2,5 KP.

2.7. IP „Dzīvnieks lauku sētā” vieta un nozīme lauku tūrismā

Aiga Trūpa, Dr.agr., doc.

Ar 2004. gada septembri Izvēles studiju priekšmetu “Lauku tūrisms” papildina jauns studiju priekšmets “Dzīvnieks lauku sētā”, kas paredzēts Lauksaimniecības fakultātes Laukkopības, Dārzkopības, Lopkopības un Uzņēmējdarbība lauksaimniecībā studiju programmu studentiem 3. semestrī. Studiju priekšmets ir neliela apjoma (1 KP), t.sk. 16 h lekcijas un 12 h praktiskie darbi. Tas ir veltīts tieši dzīvniekam, kas ir konkrēta dzīva būtne, ar savu izskatu, uzvedības īpatnībām un ir specifisks objekts tūristam. Studiju procesā tiek piedāvāts teorētiskais kurss, kur tiek mācīts par dzīvnieka sugu kā tādu, par tās izcelšanos, sugas īpatnībām, ēdināšanas, turēšanas apstākļiem, drošības noteikumiem, kā arī tiek dota iespēja studentiem pašiem dabā iepazīt šos dzīvniekus un putnus. Ir pieejami materiāli par dzīvnieku un putnu evolūciju jeb izcelšanos un iekļaušanos dabā attiecīgā laikmeta posmā.

Praktiskajās nodarbībās studenti paši liek lietā jau apgūtās teorētiskās zināšanas, strādājot individuāli, kur tie izstrādā oriģinālāko ideju tūristu piesaistei savā modeļsaimniecībā. Šādas praktiskas nodarbības paver iespēju attīstīt un iepazīt lauku tūrisma saimniecības un sniedz nelielas iemaņas to veidošanā ar perspektīvu saimniekot savās dzimtas mājās.

Noslēdzot priekšmeta apmācības procesu, studentiem tiek dota iespēja dodies ekskursijā uz saimniecībām, kas nodarbojas ar lauku tūrismu, kuru novirziens ir eksotisko dzīvnieku un putnu audzēšana. Līdz ar to studentam ir iespēja redzēt šo dzīvnieku iekļaušanos dabas ainavā, kas ir būtiska mūsu ekosistēmas sastāvdaļa, jo tie rūpējas par pļavu dabisku attīrīšanu, tādējādi atjaunojot Latvijas dabisko ainavu.

Mainās laikmeti, mainās cilvēku vēlmes un iespējas. Mēs dzīvojam dinamiskā laikmetā. Jo vairāk piepildās dzīves telpa, jo lielāka kļūst vēlēšanās pēc vietas, kur atvilkt elpu, gūt kaut minimālu saskarsmi ar dabisko vidi. Daba sniedz baudu, kura nav samērojama ne ar ko, pārveidojoties, mainoties gadalaikiem, tā mums atgādina par notiekošajiem procesiem tajā. Dzīvnieku un putnu klātbūtne lieliski papildina un atdzīvina dabas ainavu, padarot to par krāšņu un pasakaini bagātu. Dzīve paver negaidītas iespējas to realizācijai.

Mainās arī mums tik ierastā Latvijas lauku sēta, tajā plaši iesaļo Eiropa ar savām prasībām, pavērdama ceļu visam jaunajam un neierastajam.

Lauku sētu īpašnieki sāk izvēlēties netradicionālus saimniekošanas veidus. Blakus ierastajām saimniekošanas metodēm parādās jaunas. Lauku sētu pagalmos ienāk eksotiskie dzīvnieki un putni. Tā ir lieliska iespēja cilvēkiem iepazīt šos dzīvniekus un putnus, kā arī tas ir labs relaksācijas veids cilvēkiem pēc smagas darba nedēļas. Šādu atpūtas veidu iecienījušas daudzas Latvijas ģimenes. Lauku tūrisms kļūst arvien populārāks.

Lauku sētu parasti ietver gan cilvēka darbības rezultātā izveidojušies biotopi, gan nosacīti neskarti, dabiski biotopi. Tādas atklātas ekosistēmas kā pļavas, ganības, tīrumi un atmatas nevar ilgstoši pastāvēt, ja tās netiek tīrīti uzturētas, pļautas, ganītas vai artas. Šodien lauku sētās tūristu uzmanību piesaista iekārtota vide, gan iespēja skatīt vienkopus - skaistu sakoptu sētu, priecāties par sniegto iespēju baudīt dzīvās dabas krāšņumu un daudzveidību.

Papes ezera pļavās lieliski jūtas savvaļas zirgi, tauri un sumbri. Briežu dārzos ganās staltie, iznesīgie dambrieži un staltbrieži. Lauku sētu pagalmos dižojas elegantie pāvi, fazāni, cēlie strausi, emu, nandu un dažādas retas mājputnu šķirnes - sprogainā vista, bramas, zīda vistas, spalvkāji, pundurkohinkins, araukāns, brama, austrolorka, brekelis, pundurviandate, paipalas, plimutrokas zilās vistas, pērļu vistas u.c. putni.

Trūkumi:

- nepietiekošs specifiskās literatūras nodrošinājums;
- maz pieejamās informācijas.

Priekšrocības:

- studentiem ir reāla iespēja iepazīt dzimto dabas ainavu, dzīvniekus un putnus, kā ekosistēmas sastāvdaļu;
- būt saskarsmē ar dabu.

Izvēles studiju priekšmets „Dzīvnieks lauku sētā”

IP “Dzīvnieks lauku sētā” studenti apgūst sākot ar 2004. gada septembri. Tas paredzēts šādām specialitātēm: Laukkopības, Dārzkopības, Lopkopības un Uzņēmējdarbība lauksaimniecībā 3. semestrī. Studentu zināšanu pārbaudei studiju priekšmetu noslēdzot paredzēta ieskaite - tests ar atzīmi.

Studiju organizēšana. Lauku tūrisms kļūst par svarīgu Latvijas tūrisma pakalpojumu sastāvdaļu, iekļaujot tajā arī netradicionālās lopkopības nozares. Cilvēces attīstības vēsturē dzīvniekiem bija nepārvērtējama nozīme. Cilvēka un dzīvnieka ciešie kontakti ietekmējuši arī cilvēces kultūras attīstību. Lauku tūrismā dzīvniekam var būt dažāda vieta un loma, padarot lauku sētu pievilcīgāku darbam un dzīvošanai, saglabājot un atjaunojot tradicionālo dabisko ainavu. Priekšmeta mērķis ir palīdzēt izvēles studiju priekšmeta interesentiem meklēt jaunas alternatīvās saimniekošanas metodes ar lielām attīstības perspektīvām lauku sētā. Studentam to īstenot palīdzēs priekšmeta apgūšanas gaitā iegūtās teorētiskās zināšanas un praktiskie risinājumi.

Izvērstā programma

1. Dzīvnieks un lauku sēta laiku lokos.

Latvijas dabiskie klimatiskie apstākļi ir labvēlīgi lauksaimniecības sekmīgai attīstībai.

Vissenākās mājlopu audzēšanas un selekcijas tradīcijas Latvijā ir veidojušās govkopībā un zirgkopībā.

Latvijas lopkopības vēsturisko attīstību varam iedalīt 4 laikmetos:

- ◆ Senlatviešu;
- ◆ Muižnieku;
- ◆ Zemnieku pašdarbības;
- ◆ Neatkarīgās Latvijas.

Par **senlatviešu laikmeta lopkopību** ziņas ir samērā trūcīgas, iegūtas no vēstures aprakstiem, arheoloģiskajiem izrakumiem un latviešu tautas dziesmām. Ir zināms, ka mūsu senču pirmatnējie govslopi piederējuši pie Īsragaiņiem, tiem bijis sarkans apmatojums.

Vēlāk gar Baltijas jūrmalu Latvijā ienākušie lībieši sev līdzī atveduši tolos lopus ar dažādu apmatojumu - baltu, melnu vai sarkanu un baltmugurainas govīs ar sarkaniem vai melniem sāniem.

Tautas dainas, kas nodotas no paaudzes uz paaudzi, ir uzglabājušās līdz mūsu dienām un sniedz ziņas par senču dzīvi, ieražām un kultūru.

Muižnieku laikmetā nozīmīgākais laika posms bija no 1820. - 1860. gadam, kad sākās ārzemju lopu ieviešana lielākā skaitā. Šo laikmetu mēdza saukt arī par sporta laikmetu, jo lopu audzēšana bija sava veida sports, lai lepotos ar tiem.

Zemnieku pašdarbība sākās 19. gs. beigās, kad latviešu zemnieki sāka domāt par to, kā pacelt lauksaimniecību un nostādīt to uz drošiem pamatiem. Tas sākās ar rindu organizatoriskiem pasākumiem - 1871. gadā Rīgā sanāca pirmā latviešu zemnieku sapulce. 1886. gadā Kandavā tiek dibināta pirmā neatkarīgā latviešu lauksaimniecības biedrība. 1895. gadā tiek organizēta pirmā lauksaimniecības izstāde Jelgavā. 1914. gadā darbojās 294 zemnieku pārraudzības biedrības. Pirmais pasaules karš izpostīja latviešu zemnieku saimniecības, pēc pārciestām kara grūtībām zemnieki no jauna ar lielu enerģiju ķērās pie atjaunošanas darbiem.

Neatkarīgās Latvijas laikā tika atjaunotas pārraudzības biedrības, 20. gs. sākumā zemnieku saimniecību attīstību sekmēja LF mācību spēki - docenti un profesori (P. Lejiņš, J. Bergs, J. Mazvērsītis). Pieauga ganāmpulka produktivitāte, sākās šķirņu izkopšanas darbs. Liela vērtība tika pievērsta piensaimniecības attīstībai.

2. Dzīvnieku uzvedība jeb etoloģija

Etoloģija (grieķu valodā *ethos* - raksturs, *uzvedība*, *logos* - zinātne) ir mācība par dzīvnieku uzvedību vai izturēšanos. Šo zinātni dēvē arī par zoopsiholoģiju. Uzvedība ir iedzimta un iegūta aktivitāšu komplekss, kas nepieciešams savstarpējiem sakariem ar ārējo vidi un citiem sugas indivīdiem. Pirmo reizi šo vārdu lietoja 1854. gadā angļu franču dabaspētnieks *Geoffroy Hilaire*. Pirmatnējais cilvēks savas zināšanas par dzīvnieku un savu uzvedību attēloja dažādos zīmējumos uz klintīm pirms apmēram 30 - 20 tūkstošiem gadu. Dzīvnieku novērojumi ir tikpat seni, kā pati cilvēce.

Parasti dzīvnieku uzvedību salīdzināja ar cilvēka uzvedību, meklējot līdzību un atšķirības cilvēks centās iepazīt sevi un tāpēc biežāk pievērsa uzmanību dzīvniekiem.

Iepazīstot dzīvnieku uzvedību, mēs labāk iepazīstam dabu un arī paši sevi. Dzīvniekiem tāpat kā cilvēkiem, mēdz būt dažādi raksturi. Vieni un otri nes sevī gan labā, gan ļaunā izpausmes. Par to, ko cilvēks domā, jūt un pārdzīvo, mēs uzzinām pēc cilvēka uzvedības, kur cilvēka uzvedību nosaka viņa prāts, praktiķa uzvedību nosaka viņa pieredze, bet dzīvnieka uzvedību nosaka viņa apkārtējā vide un iedzimtie, visai dzīvnieku sugai kopējie refleksi. Visās grupās starp dzīvniekiem izveidojas noteiktas attiecības, kas pamatojas uz **vadīšanas** un **pakļaušanās** likumiem. Dzīvnieki dzīvo pēc nerakstītiem, bet ļoti stingriem bara likumiem. Grupas priekšgalā ir bara vadonis.

Dzīvnieku uzvedības formas (**taksisi** - vienšūņiem, atbilde uz ārējās vides kairinājumu, **reflekss** - organisma atbildes reakcija uz kairinājumu).

Instinkts - iedzimta uzvedības forma, kas ir nemainīga un nodrošina sugas izdzīvošanu.

Piemēram, dzīvnieki piedzimst ar gataviem uzvedības stereotipiem (kumeļi, teļi, sivēni, kukaiņi u.c.), turpretim cilvēkam viss ir jāmacās. Instinkti var būt arī "akli", ja dzīvnieku izņem no viņu vides. Piemēram, ja putniem olas apmaina pret koka kubiciņiem, tās turpinās perēt.

Apmācība ir process, kurā veidojas jauni nosacījuma refleksi un jaunas pielāgošanās reakcijas.

legaumēšana ir dzīvniekam raksturīgas darbības nodibināšana ar ārējās vides objektu. Piemēram, jaundzimušā sekošana savai mātei jērs - aitai, cālēns - vistai u.c. Ja pēc izšķilšanās cālēns ierauga cilvēku vai bumbu, tad tas sekos nevis vistai, bet cilvēkam vai bumbai vai kādam citam priekšmetam.

Atdarināšana bieži vien notiek automātisku reakciju veidā. Piemēram, ja zirgs pretojas ieiet transporta līdzeklī, tad pietiek, šim zirgam redzot, ievest mierīgu, paklausīgu zirgu, lai arī pirmais zirgs sekotu.

Domāšana ir augstākā uzvedības forma un attīstītā veidā novērojama tikai cilvēkam. Dzīvnieki darbojas instinktīvi, bet cilvēki - saprātīgi.

Tāpat kā cilvēki, arī dzīvnieki ir ļoti dažādi - gan gudri, dumji, čakli, slinki, lepni, vienkārši.

Ievērojami atšķirīgākas ir **gaļēdāju un zālēdāju dzīvnieku** "prāta" spējas. Zālēdāji ar iegūto barību nedalās, katrs to meklē sev pats, to viegli sameklēt, daudz prāta nevajag.

Emocijas ieņem svarīgu vietu cilvēka uzvedībā. Cilvēkiem ir ne tikai līdzīgas emocijas (bailes, dusmas, prieks), bet tām ir arī rašanās mehānismi (piem., adrenalīns), kuri paātrina sirdsdarbību. Kulturāla cilvēka uzdevums ir mācīties savas negatīvās emocijas un vēlmes kontrolēt.

3. Ekoloģija un dzīvnieks lauku sētā

Vārds "ekoloģija" cēlies no bioloģijas zinātnes, kur to lieto runājot par veidiem, kā dzīvās būtnes savstarpēji iedarbojas cita uz citu un ar savu apkārtni. Ekoloģija pēta dzīvnieku attiecības ar apkārtējo vidi. 20. un 21.gs. mija raksturojas ar aizvien straujāku virzīšanos uz informācijas sabiedrības un tajā pašā laikā ar pieaugošajiem konfliktiem starp dabu un cilvēku. Daļa šo problēmu cēloņi meklējami sabiedrības nezināšanā par dabā notiekošajiem procesiem. Mainoties laikam un cilvēku vēlmēm, daudzu zemnieku saimniecību īpašnieki Latvijā sāka pievērsties lauku tūrismam. Šodien tādas atpūtas vietas ir nepieciešamas, kur cilvēki varētu atpūsties no ikdienas stresa un steigas, esot pie dabas, klausoties putnu dziesmās un izbaudot dabas jaukumus. Zemnieka sētu parasti ietver gan cilvēka darbības rezultātā izveidojušies biotopi, gan nosacīti neskarti, dabiski biotopi. Latvijā jau vairākus tūkstošus gadu nozīmīga vides un ainavas sastāvdaļa ir lauksaimniecības zemes. Tomēr jāatceras, ka mūsu valsts atrodas mežu zonā. Tas nozīmē, ka tādas atklātas ekosistēmas kā pļavas, ganības, tīrumi un atmatas pie mums nevar ilgstoši pastāvēt, ja tās netiek īpaši uzturētas - pļautas, ganītas vai artas. Ja cilvēks pārtrauc apsaimniekot lauksaimnieciskās zemes, tās pamazām aizaug ar kokiem vai krūmiem.

Arī lauku mājas pagalmi un dārzi ir dzīvesvieta daudzām savvaļas augu un dzīvnieku sugām. Tās ir sugas, kas pielāgojušās cilvēka radītai videi un pat gūst labumu no cilvēka saimnieciskās darbības. Latvijā ir daudz neapstrādātu un neapganītu teritoriju. Lielie zālēdāji, tai skaitā zirgs, ir būtiska ekosistēmu sastāvdaļa, kas rūpēties par pļavu dabisku attīrīšanu. Tie veido ainavu, ietekmē mežu veidošanos, sugu sastāvu un izplatību. Tie veido mozaīkveida ainavu, ar mežiem, pļavām, atsevišķiem kokiem, biezokņiem. Zālēdāji paši pamazām izveido noteiktu ainavu ekosistēmā, ko tie apdzīvo. Lielie zālēdāji noēd jaunus kokus, ziemā ēd koku mizas, bojājot kokus. Tādējādi mežā parādās robs, koku vainags nav tik ciešs, sāk veidoties mozaīka. Mozaīkveida ainavā parādās jauni apstākļi, jaunas nišas, kurās parādās jaunas sugas. Eksotisku dabas ainavu tīkotājiem patīkamus pārdzīvojumu mirkļus spēj piedāvāt apkārtnē pie **Papes ezera**. Tur var redzēt savvaļas zirgus, govju priekšteci - **tauru, sumbru ganāmpulku, dzērves un Ziemeļu zosis**. Skatīt vienā aplokā savvaļas zirgus un tiem blakus mežonīgo govju ganāmpulku vien jau ir neaizmirstams baudījums. Papes ezers ir nozīmīga Latvijas piekrastes mitrāju ekosistēma, kurā atrodas 43 Latvijas Sarkanajā grāmatā ierakstītas augu

un 15 Eiropas Sarkanajā grāmatā ierakstītas putnu sugas. Papes ezera apkārtnē ir viena no labākajām novērošanas vietām Latvijā, it īpaši putnu migrācijas laikā. Rudeņos tūkstošiem gājputnu un sikspārņu kā migrācijas ceļu izmanto joslu gar Papes ezeru un jūru (Baltās - Baltijas jūras gājputnu ceļš). Kopumā Papē atrodas 271 putnu suga. Pēdējos gados dabas draugi ir iecienījuši brīvā dabā aplūkot savvaļas zirgus. Savvaļas zirgi, tāpat kā aļņi vai stirnas, ir neatņemama Latvijas dabas daļa.

Kopš 1999. gada Papes ezera plāvās dzīvo **Konik Polski** (poļu zirgs) šķirnes zirgi (radušies atlasot izmirušajam tarpānam vislīdzīgākos Polijas zemnieku mājas zirgus un uzsākot to atgriezenisko selekciju), kas ir vislīdzīgākie izmirušajiem tarpāniem. Šie zirgi piemērojušies dzīvei savvaļā un palīdz Papes ezera krastos atjaunot Eiropas dabisko ainavu. Šos savvaļas zirgus ievada Pasaules Dabas fonds.

Latvijas zilā jeb "Jūras govys" govju šķirne. Šodien Zilās govys piesaista tūristu uzmanību. Zilās govys ir Latvijas vietējo govju atzars, kas saglabājies līdz mūsdienām - par to mums jāpateicas mūsu priekštečiem - līviem, par viņu simpātijām pret Zilajām govīm un arī šodienas audzētājiem - entuziastiem, kuriem šīs simpātijas ir saglabājušās līdz mūsdienām. Pirmskara Latvijā Latvijas zilo govju šķirne ir saglabājusies, pateicoties šo govju spējai pielāgoties pieticīgajiem piejūras smilšaino augšņu ēdināšanas apstākļiem, pašu govju piemītīgajam raksturam, savdabīgajai apmatojuma krāsai un pateicoties šo govju audzētāju entuziasmam. Bez apmatojuma zilās krāsas, zināma loma ir arī zilo govju pieticībai, izturībai pret nelabvēlīgiem apstākļiem un spējai ātri adaptēties mainīgos vides apstākļos. Vairāk kā 43 % no zilajām govīm koncentrējas Kurzemē, Baltijas jūras piekrastes zonā, Ventspils un Liepājas rajonos. Bet Latvijas zilo atrodam ne tikai Kurzemes piejūras rajonos, kur to ir visvairāk, bet 18 rajonos visā Latvijas teritorijā. Pavisam Latvijā ir reģistrēta 241 Latvijas zilā govys. Latvijas zilā govys ir izzūdošo šķirņu genofonds, tā tiek turēta, lai priecētu sevi un citus, lai atgādinātu par mūsu lībiešu saknēm un, lai parādītu mūsu dabas daudzveidību.

4. Dzīvnieku dārzi lauku sētā

Dzīvnieku kolekciju veidošanas pirmsākumos to galvenais mērķis bija dabas izzināšana. Kopš seniem laikiem cilvēks dažādu iemeslu dēļ tiecās turēt dzīvniekus nebrīvā, gan pieradinot mājdzīvniekus, gan veidojot savvaļas dzīvnieku kolekcijas. Pirmie zināmie dzīvnieku dārzi parādījušies apmēram pirms 3000 gadiem Ēģiptē un Ķīnā. Par pirmo mūsdienīgo Zoodārzu uzskatāms 1752. gadā dibinātais Vīnes Zoologiskais dārzs. Latvijā iekārtotas ap 30 ar žogu norobežotas teritorijas - voljēri, kurās mīt savvaļas dzīvnieki - aļņi, brieži, dambrieži, ziemeļbrieži, mežacūkas, mufloni, tarpāni, fazāni u.c. Dzīvnieku dārzu ierīkošanas mērķi ir dažādi - gan audzēšana un selekcija, pēc tam dzīvniekus palaižot brīvībā, gan komercmedību organizēšana un gaļas ieguve.

Rīgas Zoologiskais dārzs. Katra Zoodārza galvenā bagātība ir dzīvnieki. Zoodārzu pastāvēšanas laikā tā mērķis un uzdevumi ir mainījušies. Abos posmos - seno laiku savvaļas dzīvnieku kolekciju un mūsdienu zoodārzu - veidošanās un attīstības ceļā iezīmējas trīs galvenie darbības virzieni - **izklaide, zinātne un izglītība**. Mūsdienās viens no svarīgākajiem zoodārzu mērķiem ir savvaļā reto un apdraudēto sugu vairošana un izpēte. Katram šim virzienam, atkarībā no laikmeta prioritātēm, ir bijis savs uzplaukuma laiks, tomēr tie visi zināmā mērā saglabājušies līdz mūsdienām. 19. gs. veidojās nozīmīgākie zoodārzi Eiropā, Ziemeļamerikā, Austrālijā un Āzijā. Zoodārzs sāka kalpot zinātnisko pētījumu mērķiem. Zoologi publicēja pirmos populārzinātniskos rakstus par savvaļas dzīvniekiem. Līdz šodienai ir arī saglabājies tā laika zoodārza darba pamatprincips - kalpot sabiedrībai.

Novecojs ir uzskats, ka zoodārzu vērts apmeklēt tikai reizi 2 - 3 gados. Zoodārzā jaunumi ir vienmēr - dzimst mazulī, mainās gadalaiki, ekspozīcijas. Rīgas Zoodārzs strauji attīstās un ik gadu tiek atvērtas, atjaunotas ekspozīcijas 2001. gadā jauns dzērvju un pelikānu komplekss, vilku voljērs, tāpat arī apskates vērti - **Madagaskaras milzu kāmis, žurkķengurs, smilšu kaķis, ziemeļpūču papucis, huzārpērtiķis**. Kolekcijā ir 470 sugu 3000 dzīvnieku.

Aukstajā laika periodā īpaši iecienīta ir **tropu māja** (milzu kāmis, žurkķengurs, **varžu** ekspozīcija - **zeltainā indes varde** - spilgti dzeltena un ļoti maza 4 cm gara, kas ir ļoti indīga, taču nebrīvē indīgums izzūd, **svītrvarde** - 3 cm gara melna ar spilgti oranžu svītru rakstu).

Kalvenes zoodārzs "Cīruļi"- Rīgas zoodārza filiāle. Kopš 1996. gada darbojas Liepājas rajona Kalvenes **Zooloģiskais dārzs "Cīruļi"**, kur var vērot **lāču** rotaļas (Toms, Vinnijs, Tīna), paklausīties **kokvārdes** dziesmu, iepazīt **vilku ģimeni**, aplūkot ganībās pasaulē lielāko izzūdošo pasugu **kiangu** ganāmpulku un redzēt plēsīgo **putnu māju** - ērgļi un ūpji, kā arī uzkāpt skatu tornī un aplūkot to visu no augšas.

Dzīvnieki izvietoti 135 ha lielā teritorijā jau izveidotas vairākas komfortablas dzīvnieku mītnes un aploki. Kalvenes zoodārzs var lepoties ar plašajām dzīvnieku mītnēm, kas maksimāli pietuvinātas dabiskajiem savvaļas apstākļiem.

Latgales zoodārzs. Daugavpilī izveidotais zoodārzs šobrīd paplašinās, iegādājoties jaunus iemītniekus un veidojot tiem arvien komfortablākas mītnes.

Ziemas sezonā galvenās rūpes tiek veltītas slimiem, novārgušiem vai citādi apdraudētiem dzīvniekiem (galvenokārt putniem - **klinšu ērglis** - vislielākais Eiropas putns u.c.).

Var apskatīt un aptaustīt arī **tropikārija** ekspozīciju - telpa bez režģiem, tajā radīts klimats, kas maksimāli pietuvināts tropu realitātei.

Līgatnes zvēru taka. Visa gada garumā var doties uz Līgatni un aplūkot brīvā dabā dzīvojošos zvērus. Iespējams apskatīt lāčus, aļņus, bebrus, sumbrus u.c. Apmeklētāji, kas nevēlas 5 km garās takas staigāt kājām, var izmantot tikpat garo autoceļu.

Pasaulē, un arī Latvijā, lielu popularitāti ieguvušas **pundurcūkas**. Savulaik tās no Āzijas ievada Eiropas Zoo, taču drīz tās iekaroja cilvēku sirdis kā mīļdzīvnieki it sevišķi bērnu vidū. Pundurcūkas mēdz būt melnas, baltas, melnbaltas, arī rūsganas. Minicūciņas apveltītas ne tikai ar amizantu ārieni, bet arī ar izcilu saprātu. Daudzu cilvēku acīs cūka kļuvusi par netīrības simbolu, nedomādami mēs sakām "novārtījies kā sivēns" un attiecina to uz cūku. Patiesībā cūkas ir vistīrīgākā pārnadžu suga.

Tagad ir modē turēt **pundurtrušus**. Pirmie pundurtruši pie mums ievesti 1991. gadā. Ļoti populārs bērnu mīlulis, jo ir augumā neliels, sver no 1.0 - 1.5 kg. Mēdz būt nedaudz nervozs. Dzīves ilgums 5 - 7 gadi.

Minizoodārzus jeb savvaļas dzīvnieku dārzus var veidot arī zemnieku saimniecībās.

Latvijā jau vairāk nekā piecus gadus uzņēmīgi cilvēki galvenokārt savā privātīpašumā veido „**briežu dārzus**” jeb “**iršu dārzus**”, kur tūristu apskatei tiek audzēti staltie dzīvnieki. Latvijā ierīkotas ap 30 ar žogu norobežotas teritorijas - voljēri, kurās mīt savvaļas dzīvnieki - aļņi, brieži, dambrieži (nežēlīgāki un agresīvāki), ziemeļbrieži, mežacūkas, mufloni, fazāni u.c. dzīvnieki un putni. Pēc ārzemju pieredzes dzīvnieku dārzu īpašnieki iegūst 3 lietas: gaļu, trofejas un iespēju izkopt medību tūrismu. Zemgalē briežu dārzi galvenokārt ierīkoti Bauskas rajonā. Madonas rajona Jumurdas pagastā pieder Baltijā lielākais briežu dārzs ap 500 ha lielā platībā (arī meža cūkas, mufloni, retas putnu sugas).

Agrāk briežu dārzus galvenokārt ierīkoja - baroni, muižnieki, grāfi.

5. Putnu dārzi lauku sētā

Arī putnu valsts ir ārkārtīgi daudzveidīga, tā izdaiļo jebkuru lauku sētu. Putns ir sens cilvēka līdzgaitnieks. Vārda "putns" sakne ir ļoti veca, tās pirmsākumi meklējami senindiešu valodā "potas" - dzīvnieka mazulis. Putnu dzīve risinās mūsu acu priekšā. Putni ir simpātiski rosīgā dzīvesveida dēļ, to krāšņums un dziedātprasme ir estētiskas vērtības. Par putniem ne tikai jāpriecājas, bet putni ar visiem spēkiem ir jāaizsargā, jo tie ir nenovērtējama bagātība. Putnu valstī sastopama ārkārtēja daudzveidība.

Putnu dārzus šodien ierīko, lai mūsu ikdiena kļūtu krāšņāka un interesantāka. Šajos dārzos var apskatīt retas māļputnu šķirnes un eksotiskos putnus - bramas, zīda vistas, spalvkājus, pundurkohinkinus, sprogainās vistas, araukānus, austrolorkas, brekeļus, pundurviandates, paipalas, plimutrokas zilās vistas, pērļu vistas, cekulpīles, fazānus, gaļas baložus, Indijas skrejpiļes, Āfrikas strausa mazuļus, emu un nandu u.c.

Literatūra

1. Lauku tūrisma termini un rokasgrāmata/ Latvijas lauku tūrisma asociācijas "Lauku ceļotājs" izd.-2001.,31 lpp.
2. Latvija segļos/ Latvijas lauku tūrisma asociācijas "Lauku ceļotājs" izd.-2001.,15 lpp.
3. Atpūta laukos// Latvijas lauku tūrisma asociācijas "Lauku ceļotājs" izd.-2004., 108 lpp.
4. Lauku labumi// Latvijas lauku tūrisma asociācijas "Lauku ceļotājs" izd.-2004., 20 lpp.
5. Dzīvnieki mums līdzās. / Lauksaimniecības izstāde "Vecauce 2001" sast. Kairiņa D., Strīķe S. LLU. Jelgava., 120 lpp.
6. Garančs A. Dzīvnieku fizioloģija jautājumos un atbildēs.-Jelgava, 1999., 298 lpp.
7. Stukuls V. Ieskaties un ieklausies zirgā.-Rīga: Zvaigzne, 1988., 168 lpp.
8. Zorenko T. Dzīvnieku uzvedība. Rīga, 2001., 284 lpp.
9. Uzuleņš J. Mājdzīvnieki manā sētā.-Rīga: Lūdums, 1994., 139 lpp.
10. Latvijas zilās govju šķirnes audzēšanas programma. /Z. Grīslis. Jelgava: Šķirnes saglabāšanas apvienība "Zilā gov".- 2003.- 36 lpp.
11. Pilāts V. Bioloģiskā daudzveidība un tās aizsardzība zemnieku saimniecībā.-Lauku ceļotājs, 2003. Rīga, 36 lpp.
12. Osadčijs A. Putnu dārzs. Rīga :Avots, 1990, 213 lpp.
13. Ceļotprieks. Rīga. Septembris/Oktobris, 2002. 24 lpp.
14. "Vides vēstis". Rīga. Oktobris/Novembris, 2003. 20., 24.lpp.
15. www.ceļotajs.lv
16. www.tvnet.lv/communities/animals
17. www.liepajniekiem.lv
18. www.wvf.lv

3. Laureāti

3.1. Konkursā par konferences tematiku

1. vieta	Pārtikas tehnoloģijas fakultātes dekānei, profesorei Dainai Kārkliņai un prodekānei, docentei Mārai Dūmai par darbu „Izvēles priekšmeti un to vieta Pārtikas tehnoloģijas fakultātes studiju programmās”;
2. vieta	Lauksaimniecības fakultātes docentei Aigai Trūpai par darbu „Izvēles priekšmeta „Lauku tūrisms” sadaļu „Eksotiskie dzīvnieki un putni lauku sētā”;
3. vieta	Tehniskās fakultātes Izglītības un mājsaimniecības institūta docentei Norai Lūsei par darbu „Integrētie uzdevumi mākslas veidu apguvei”;
Veicināšanas balva	Meža fakultātes Meža izmantošanas katedra asociētajam profesoram Aivaram Purvgalim par darbu „Izvēles priekšmetu veidošana un studiju organizēšana šajos priekšmetos”.

Žūrijas komisija nolēma par saturīgāko uzstāšanos, kurā iekļauts studentu viedoklis, novērtēt SZF Socioloģisko pētījumu grupas vadītāja **Voldemāra Barisa** un Socioloģisko pētījumu grupas socioloģes - metodiķes **Lienes Krasovskas** referātu „Brīvās izvēles priekšmetu efektivitāte bakalaura studijās: studentu vērtējums”.

Par konceptuālu ieskatu konferences tematikā tika novērtēts Lauksaimniecības fakultātes dekāna, profesora **Alda Kārkliņa** referāts „Izvēles priekšmetu satura un kritēriju harmonizācija atbilstoši specialitātes mērķiem”.

3.2. Akadēmisko struktūrvienību metodisko izstrādņu izstāde

2004. gadā sagatavoto izstādes eksponātu vērtēšanas rezultāti:

1. vieta – **Pārtikas un vides higiēnas** institūtam;
2. vieta – **Datoru sistēmu** katedrai;
3. vieta – **Spēkratu** institūtam.

Skatītāju simpātiju balvas ieguvēja - **Valodu** katedra